

**АВТОРСКА СПРАВКА
ЗА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ НА ТРУДОВЕТЕ
И ЦИТИРАНИЯТА**

от

**доц. дин ОРЛИН СТАМЕНОВ СЪБЕВ
(2006–2017)**

Орлин Стаменов Събев е автор на три монографии и над 50 студии и статии, публикувани в България и в чужбина, значителна част в реферирани международни списания, в периода след заемането му на академичната длъжност „доцент“ (ст. н. с. II ст.) през м. октомври 2005 г. по научната специалност 05.03.21 „Документалистика, архивистика, палеография (вкл. историография и източникознание)“ с хабилитационен труд и монография „Първото османско пътешествие в света на печатната книга (1726–1746). Нов поглед“, публикувана в България (София: Изд. „Авангард Прима“, 2004) и в Турция (четири издания: İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni (1726–1746). Yeniden Değerlendirme. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2006–2016).

Същевременно, на 14 април 2015 г. Орлин Стаменов Събев защити дисертация на тема „Робърт колеж: Образователни идеали, политики и резултати (60-те години на XIX–30-те години на XX век)“ за придобиване на научната степен „доктор на науките“ по научно направление 2.2. История и археология от област на висше образование 2. Хуманитарни науки, специалност „Нова и най-нова обща история“.

Научната продукция на Орлин Събев има ясно очертана тематика, свързана с историята на книжовната култура на Балканите през османския период: образователни институции, книгопечатане, история на книгата и четенето, библиотеки.

Част от продукцията на Орлин Събев в периода 2006–2017 г. е свързана с темата на хабилитационния му труд – първата османотурска печатница (1726–1746) и влиянието ѝ върху формирането и развитието на османската печатна култура. Тя включва редица студии и статии на български, английски, немски, френски и турски език, които разширяват хронологическия периметър и детайлизират проблематиката на хабилитационния труд (вж. резюмета Б 1, Б 4, Б 4.1, Б

5, Б 5.1, Б 5.2, Б 7, Б 7.1, Б 7.2, Б 7.3, Б 7.4, Б 14, Б 16, Б 16.1, Б 21; В 5, В 6, В 6.1, В 10, В 14, В 19, В 20; Г 1, Г 2).

Друга част от продукцията е свързана с темата на дисертацията за придобиване на научната степен „доктор на науките“ – две монографии и няколко студии и статии на български, английски, турски и гръцки език (вж. А 1, А 1.1; Б 9, Б 10, Б 10.1, Б 10.2, Б 13, Б 15, Б 18; В 16).

През визирания период Орлин Събев е автор на студии и статии, които развиват тематиката на дисертационния му труд „Османски образователни институции в българските земи (XV–XVIII в.)“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ (защитен през м. февруари 2000 г.), както и тематиката на големия му докторат. Те са свързани с османската образователна теория (Б 6; Г 3) и с обучението на български ученици в Цариград през XIX в. (Б 19).

От друга страна, в периода 2006–2017 г. Орлин Събев публикува редица изследвания – една монография, студии и статии на български, английски и турски език по тематика, различна от тази на двете му дисертации и на хабилизационния му труд. Тя е свързана с историята на книгата и четенето в Османската държава, в частност османските частни и обществени библиотеки (вж. А 2; Б 2, Б 2.1, Б 3, Б 3.1, Б 8, Б 12, Б 17; В 3, В 12).

През същия период Орлин Събев публикува и редица историографски и извороведчески изследвания на български, английски, френски и турски език, в които са обнародвани нови османотурски и други извори, анализирани са историографски проблеми, засегнати са дискуссионни теми (Б 22; В 1, В 1.1, В 2, В 4, В 7, В 8, В 8.1, В 9, В 11, В 13, В 15, В 15.1, В 17).

Същевременно Орлин Събев е автор на няколко публикации на български, английски и турски език, в които се изследват слабо и недостатъчно проучени в българската историография теми като концепцията за сексуалността и проблемът с проституцията в Османската империя (Б 11, Б 20, Б 20.1), както и перцепцията на европейските изкуства сред османските турци (В 18, В 18.1, В 18.2). Орлин Събев е публикувал четири рецензии (Д 1, Д 2, Д 3, Д 4) и два отзива за книги (Е 1, Е 2).

През периода 2006–2017 г. публикациите на Орлин Събев са цитирани 240 пъти в чуждестранни и 88 пъти в български научни публикации, както и 59 пъти в докторски дисертации (общо 387).

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ
на
доц. дин ОРЛИН СТАМЕНОВ СЪБЕВ
(2006–2017)

А. Монографии:

1. Spiritus Roberti: Shaping New Minds and Robert College in Late Ottoman Society (1863–1923). Istanbul: Boğaziçi University Press, 2014, 512 с.
ISBN 978-605-4787-29-6

1.1. Робърт колеж и българите. София: Изд. „Изток-Запад“, 2015, 464 с.
ISBN 978-619-152-624-6

Монографията (с две адаптирани издания: на английски и български език) е посветена на едно от най-емблематичните в историята не само на българската просвета, но и на образованието в региона учебно заведение – Робърт колеж.

През годините Робърт колеж се е наложил като еталон за висококачествено образование, а мнозина негови възпитаници са се изявили като професионалисти и лидери. Нещо повече, Робърт колеж не просто е образователна институция – той се утвърждава като обществена институция, чието значение надхвърля социо-културните рамки, в които обикновено остават ограничени функциите на едно учебно заведение. В определени исторически моменти той се превръща в политически фактор, поставящ на изпитание не една и две страни, и това обуславя специфичното му място в историята на региона. Заченат с финансовата помощ на нюйоркския богат търговец и щедър благодетел Кристофър Робърт (п. 1878) и с просветителския плам на бившия американски мисионер Сайръс Хамлин (п. 1900), и двамата ревностни протестанти, колежът въплътява образователни идеали, които са предизвикателство не само за функциониращите в региона учебни заведения, но и за идеологиите, които османските власти се стремят да наложат в обществото, в частност и чрез образованието.

Българските ученици на колежа отдавна и основателно предизвикват специалния изследователски интерес както на български, така и на американски и турски автори, тъй като те оставят трайна диря не само в историята на колежа като едни от най-изявените му възпитаници, но и в българската история. За разлика от

досегашните изследвания върху историята на Робърт колеж, които се придържат основно към публикуваните мемоари на ръководителите, настоящата монография вкарва в научно обращение значителна част от архивите на самия колеж, една част от които се съхраняват в Библиотеката за редки книги и ръкописи към Колумбийския университет в Ню Йорк, а друга – във функциониращата и днес едноименна частна американска гимназия „Робърт колеж“ в Истанбул. Не по-малко ценни са и използваните за първи път османски документи, свързани с колежа, както и някои български архивни колекции.

Изследването цели да разкрие слабо проучени или изобщо неизследвани аспекти от историята и функционирането на Робърт колеж като религиозната същност на колежа, образователните идеали, които преследва, и образователните политики, които прилага, както и резултатите от тези политики. Същевременно авторът се опитва да отмести традиционния фокус на досегашните изследвания от основателите и ръководителите на Робърт колеж към неговите ученици като важен елемент от образователния процес. Затова тук са представени в по-голяма степен и „гласовете“ на учениците.

Първа глава, *Липсващият колеж*, представя в обобщен вид социалната структура на османската държава и нейната образователна система, с цел да се очертае контекстуалната рамка, в която се разполага мисионерската дейност на американските протестанти през XIX век и техните учебни заведения, в частност Робърт колеж. В главата са представени подробно реформите, предприети към средата на XIX век и известни под названието *Танзимат*, които са повлияни от съвременните европейски модели на обществено-държавна организация. Радикалните промени в османската социална структура изискват и нови образователни политики. Създадената мрежа от общообразователни учебни заведения, които предлагат модерно обучение в духа на епохата и част от които обхващат както мюсюлманите, така и немюсюлманите, е целяла не само “професионализация” на кадрите, но и “дисциплиниране” на индивидите чрез превръщането им в лоялни граждани съобразно идеологическите концепции на *османизма*, *ислямизма* и *тюркизма*. В крайна сметка тези усилия търпят провал заради недостатъчни финансови ресурси, неуспешната идеологическа амалгама от ислямизъм и модернизъм, както и етническата и религиозната разнородност на османските поданици. Немюсюлманите, получили образование в мисионерските и малцинствените училища, стават пламенни борци за национална независимост, а мюсюлманските ученици, посещавали модерния тип държавни училища, се изправят срещу абсолютизма на султана.

Втората глава, *Уникалният колеж*, „преразказва“ познатата ни от мемоарната литература история на основаването на Робърт колеж през призмата на новоиздирените

от автора османски архивни извори. Специално внимание е обърнато на отношението на османските власти и на местното мюсюлманско население към разкриването на подобен колеж, възприеман за откровено протестантски, въпреки декларираното от основателите му желание той да има общохристиянски характер. Проблемът с религиозния характер на колежа е основен в неговата не само ранна, но и по-сетнешна история. Той създава проблеми не само от гледна точка на османските власти и мюсюлманското население, но и от гледна точка на църковните общини, към които принадлежат повечето ученици на колежа като Гръцката патриаршия или Арменогрегорианската църква. Конкурентни религиозни структури като католическите мисионери в империята или пък амбициите на Русия да играе роля на защитник на източноправославните народи в империята, също създават проблеми на колежа. Това, с което Робърт колеж ги притеснява, е т. нар. „светско протестантство“, което слага отпечатък върху образователната концепция на колежа. Благодарение на това в колежа се създава атмосфера, която отчуждава донякъде учениците от техните религиозни общности, без задължително да се стига до протестантски прозелитизъм, внушавайки им западни ценности и „английски морал“. У учениците в колежа протича културна трансформация, формира се нов мироглед, който е по-скоро космополитен, а прозелитизмът им е не протестантски, а „американски“. В този смисъл, в тази глава се обърща специално внимание на атмосферата в колежа, в която се озовават ученици от различни народности и религиозни общности, всеки със своя специфичен набор от културни ценности, и на това как тази атмосфера влияе върху тях и евентуално променя техния мироглед, нагласа и очаквания. Важна роля в този процес играе и образователната концепция на колежа, доста различна от традиционните концепции не само в региона, но и в континентална Европа. Основната педагогическа цел на функционерите на колежа е да изградят у възпитаниците си силен и борбен характер, чрез който последните да бъдат господари на собствената си съдба и лидери на своите народи. Това се постига не толкова чрез разнообразието от предметите, включени в учебната програма, а чрез цялостната атмосфера в колежа, възпитаваща в следване на определени морални ценности, основаващи се на християнството, в дисциплина и самодисциплина, в трудолюбие и инициативност, чрез добрия пример на преподавателите и тясната връзка между преподавател и ученик.

В третата глава, *Вавилонският колеж*, са представени четирите най-многобройни народности групи в ученическия състав на Роберт колеж: арменците, българите, гърците и турците. В хода на историята всяка от тези групи доминира по численост над останалите в определен период от време и слага отпечатък върху атмосферата в колежа и върху обществения му имидж. Самият колеж разглежда първите три десетилетия от своята история като „български период“ заради това, че по

това време българските ученици са както най-многобройни, така и най-ученолюбиви и с най-забележителни постижения не само в самия колеж, а и в по-нататъшното си образование, професионална кариера и обществена дейност. Специално внимание се обръща и на взаимоотношенията между учениците от тези народности, повлияни от политическите събития в региона и от конфликтите между техните народи. Робърт колеж се превръща в арена на политически страсти, въпреки усилията на ръководството му да ги потушава в зародиш и да въдвори атмосфера на взаимно уважение и миролюбие на територията на колежа. Но както и в историята, така и в самия колеж мирът се редува с нажежени страсти, припламващи в сърцата на младите му възпитаници. Всъщност, въпреки декларирания неутралитет, в ранните години самото ръководство на колежа се оказва тясно ангажирано с политическата кауза на един народ, който се бори за своята независимост точно в годините, в които колежът е разкрит и дава образование и либерално възпитание на мнозина негови представители – българите.

Четвъртата глава, *Българският колеж*, е посветена именно на тях – българските ученици в Робърт колеж. В нея авторът се спира подробно на механизма, по който първоначално в колежа са привлечани българи, на политическите, социално-икономическите и културно-образователни причини, поради които колежът е толкова популярен сред българите чак до 30-те години на XX век, както и за по-високата им успеваемост в сравнение с учениците от други народности. Специално внимание се обръща на ролята на колежа в националноосвободителната борба на българите през 60-те и 70-те години на XIX век. Съществено място в главата е отделено на просопографския анализ на българския ученически профил. Този анализ е възможен благодарение на масовия извор на материал като запазените в истанбулския архив на колежа ученически каталози. Въз основа на тях са изготвени списъци, приложени в края на монографията, на всички българи, както и на учениците от други народности български граждани, които са учили в Робърт колеж от основаването му през 1863 г. до трансформирането му в университет и гимназия през 1971 г.

Докато една част от съдържанието на двете монографии се припокрива, то за разлика от българското издание, което представя доста подробно османската социалната структура и образователна система през призмата на реформите през XIX век, както и българските възпитаници на Робърт колеж, то изданието на английски език се спира по-подробно върху ранната история на колежа, неговия религиозен характер и образователната му теория, върху ученическия състав с просопографски анализ на българските и на турските ученици, като са приложени и ценни османски документи, представени с факсимилета и транслитерация от арабица на латиница.

2. Книгата и нейният храм (история на османските библиотеки в България). София: Изд. „Авангард Прима“, 2017, 430 с.

ISBN: 978-619-160-771-6

Монографията разглежда историческия развой на османското библиотечно дело в българските земи в периода XV–XIX в. Въз основа на богат и неизползван досега архивен материал от български и турски архивохранилища са разгледани както частни колекции от книги, така и обществени (*вакъфски*) библиотеки. Изследването предлага количествен и съдържателен анализ на книжните фондове, техния начин на съхранение и по-късната тенденция на сливането им, което води до еволюция на османските обществени библиотеки от училищни и джамийски в общоградски.

Алюзията с храма, съдържаща се в заглавието на книгата, както и в заглавията на отделните глави, не е случайна. Древният храм е бил средище за посветените в тайните на свещеното познание жреци, а входът му е отделял заключената в него сакралност от околния профанен свят. Изрисуваният по подобие на дверите на храм фронтиспис на книгата е представлявал символичният вход, който читателят е прекрачвал, за да бъде посветен в познанието, което тя съдържа. По този начин се *архитектурират* книгите, принадлежащи към различни култури и цивилизации.

Прекрачил в *храма на познанието*, в сакралния свят на книгата, читателят от своя страна я *подслонява* в дома си, в храма на своята общност или пък ѝ изгражда специален дом – библиотека. Процесът е двустранен – книгата *приютява* петимния за знания в своя духовно-материален свят, но и изкушеният от нейната магия я *приютява* в своя свят от емоции и интелектуални търсения, превръща я в част от живота, бита и културата си.

Османотурската дума за библиотека – *кютюбхане* (или *китабхане*), т.е. ‘дом на книгите’ (или ‘дом на книгата’) също е достатъчно красноречива. В образователните институции, както и в центровете на ортодоксалния ислямски култ (джамиите) и на ислямския мистицизъм (текета и завиета) се натрупва значителна книжнина. Тя се е съхранявала в ниши или отделни помещения в учебните заведения и джамиите, а понякога и в специално построени книгоохранилища.

В българските земи, които поради географското си положение се оказват в сърцето на империята, в продължение на векове също се натрупва значителна ориенталска книжнина на арабски, персийски и турски език, плод на близоизточната писмена традиция – пренесена от другаде, преписвана в ислямски образователни и култови центрове тук или дело на местни автори. След Освобождението част от тази

книжнина е пренесена в София и по този начин се формира богатата сбирка на Ориенталския отдел на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Голяма част от ориенталската книжнина е предадена на Османската държава, а в краткия период на Временното руско управление (1878–1879) книги попадат и в руски архивохранилища и библиотеки. Съдбата на останалите е злощастна – разграбени са или стават жертва на пожари.

Целта на монографията е да прецизира, допълни и обобщи досегашните проучвания по темата, както и да проследи историческия развой на османското библиотечно дело в българските земи. В монографията не само са представени нови данни за вече известни в научната литература библиотеки или за напълно непознати книжни фондове, но е предложена и методологична рамка, като наличието и тематичната характеристика както на личните колекции, така и на обществените библиотеки са изследвани и осмислени през призмата на османските образователни концепции и практики. Затова в труда за първи път анализът на книгоохранилищата с ориенталска книжнина е предшестван от преглед на османските просветни институции и анализ на образователната им политика. Също за първи път в едно изследване са включени както частните колекции с книги, така и обществените библиотеки. Обикновено подобен род изследвания са посветени или само на личните библиотеки, или на книжните фондове с публичен достъп. Но историята не само на османските, но на библиотеките въобще показва тясна обвързаност между личните и обществените библиотеки, защото до XIX век последните се основават обикновено от частни лица чрез даряване на личните им колекции от книги. Затова монографичният труд обединява три проблематики, които в досегашните изследвания са разглеждани поотделно – основно поради съображения от друг (например цел и обхват на изследването), а не методологически характер. Освен това, ако по-ранните изследвания на османските библиотеки в българските земи предлагат едно по-скоро статично описание на книжните им колекции (тъй като са дело предимно на специалисти филолози), в настоящата монография е направен опит да се проследи динамиката на историческия им развой с оглед причините за тяхното разкриване тук, функциите им и обогатяването на книжния им фонд.

Изложението на монографията е структурирано в пет глави, посветени на теми и проблематика, които са в логическа последователност. Тъй като формирането на лични и обществени библиотечни сбирки е пряко следствие от наличието на образована прослойка, на критична маса грамотни хора и активни читатели, плод на определени образователни практики и институции, и не е възможно да бъдат анализирани тематиката както на личните колекции с книги, така и на обществените книжни фондове, без да е изяснена концепцията за науката и образованието, която

доминира в дадено общество, в първата глава, *Книгата като храм. Османският дом на науките*, е разгледана концепцията за науките в контекста на османската образователна система. Обръща се внимание и на протеклата през XVIII–XIX век материална трансформация на книгата от ръкопис в печатно издание – процес, който безспорно оказва влияние върху развитието на образователното дело и върху обема и характера на съхраняваните в частните домове или в обществените библиотеки фондове с книги.

Чрез представения в първа глава преглед може да се придобие представа за културния „багаж“ на грамотните и образовани лица, който несъмнено определя тематиката на книгите, които са притежавали и съхранявали вкъщи – тема, която е разгледана във втората глава, *Домът и книгата. Личните библиотеки*. В нея е анализиран по-специално профилът на притежателите (а вероятно и читателите) на книги в два значими центъра на османското културно пространство в българските земи – София и Русе. Изследвани са наследствени описи на жители на двата града, датиращи от втората половина на XVII до първата половина на XIX век, като са открити професионалните прослойки, у чиито представители се срещат повече книги, както и кои съчинения и автори са най-популярни през този период.

Третата глава, *Подслон за книгата*, разглежда библиотеките при медресета, джамии и дервишки обители. Библиотеките са обслужвали предимно учениците и преподавателите в медресетата и затова най-ранните османски библиотеки се разкриват именно към медресета. Тъй като джамиите също са използвани за религиозно обучение, понякога към тях или в тях се формират и библиотеки.

През XVII век се заражда тенденция за разкриване на самостоятелни библиотеки, които не са формално обвързани с медресе или джамия. На тях е посветена четвъртата глава, *Дом за книгата*. Макар и самостоятелни, на практика тези библиотеки също обслужват предимно нуждите от учебна литература на учениците и преподавателите в медресетата или на учебните курсове в джамиите.

В пета глава, *В храма на книгата*, са разгледани подробно обемът и тематиката на фондовете на османските обществени библиотеки, както и функциите им, които с течение на времето търпят промяна. Разкривани в началото обикновено като по-малки фондове към османски училища, джамии или дервишки обители, а по-късно и като самостоятелни институции, през XIX в. те биват обединявани и окрупнявани, за да се формират по-големи и богати, единствени за дадения градски център библиотеки – храм на книгата, чиито двери били широко отворени за цялото население.

Към монографията са приложени списъци на книги от фондовете на няколко османски библиотеки в България според издирени в български и турски архивохранилища извори.

Б. Студии:

1. Formation of Ottoman Print Culture (1726–1746): Some General Remarks. – В: New Europe College. Regional Program 2003–2004, 2004–2005. Bucharest: New Europe College, 2007, 293–333.

ISSN: 1584-0298

Студията е посветена на първоначалния етап на формиране на османската печатна култура. Началото е поставено през 1726 г. с разкриването на печатницата на Ибрахим Мютеферика, чиято дейност е официално призната с ферман през 1727 г. Представена е продукцията на печатницата, функционирала в продължение на 20 години. Тази продукция е анализирана от гледна точка на тематика, автори, потенциални читатели и купувачи. Подчертава се, че оформлението на първите османотурски печатни книги е подобно на европейските инкунабули: то следва оформлението на ръкописите и е свидетелство за плавния преход от ръкописна към печатна култура. Проследени са и последващите етапи на османското печатно дело и се изтъква ролята и значението на първата османска печатница за формиране на положителна нагласа у мюсюлманската общност спрямо печатната технология, изобретена в християнска Европа. Привеждайки за пример последните изследвания в областта на европейското печатно дело, авторът защитава тезата, че преходът от ръкописна към печатна култура е плавен и постепенен процес, *еволюция*, а не *революция* в разпространението на знания и текстове.

2. Tales of Ottoman Book Theft. – Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies, 29, 2007, 173–201.

ISSN: 0255-0636

2.1. Кражбата на книги в Османската империя през XIX век: престъпление и наказание. – В: Балканите между традицията и модерността. Административни, социално-икономически и културно-просветни институции в балканските провинции на Османската империя (XVIII–XIX век). София: Изд. „Гутенберг”, 2009, 177–199 (превод).

ISBN: 978-954-617-078-1

В студията (с английска и българска версии) е разгледан един малко изследван в историографията, посветена на историята на книгата, въпрос: кражбата на книги. Авторът привежда четири случая на кражба на книги, извършени в Истанбул през XIX век, които са отнесени за разглеждане в османската правосъдна система. Анализирани са профилът на лицата, чиито книги са откраднати (от частни домове, медресета, по време на пътуване) – ученици, учители, библиофили, които са типичните притежатели на книги в османското общество, както и профилът на крадците. Поставен е въпросът за вероятните причини за извършване на подобни кражби, като се изтъква сравнително високата цена на книгите в ония години, както и изобщо ценността им като вещ и като източник на познание. Подробно са представени съдебните процедури, извършени във връзка с тези случаи и тежките наказания, присъдени на нарушителите на закона: затвор и каторжен труд.

3. Мюсюлманското богословско училище (медресе) и библиотеката при Томбул джамия в Шумен: учебна програма и литература (1744 г.). – В: Историята и книгите като приятелство. Сборник в памет на Митко Лачев, съст. Н. Данова, С. Иванова и Хр. Темелски. София: Изд. „Гутенберг“, 2007, 249–272.

ISBN: 978-954-617-024-8

3.1. Bir Hayrat ve Nostalji Eseri: Şumnu'daki Tombul Cami Külliyesi ve Banisi Şerif Halil Paşa'nın Vakfettiği Kitap Kataloğu. – In: Enjeux politiques, économiques et militaires en mer Noire (XIVe–XXIe siècles), études à la mémoire de Mihail Guboglu sous la direction de: Faruk Bilici, Ionel Cîndea, Anca Popescu. Braïla: Musée de Braïla-Editions Istros, 2007, 557–583 (превод).

ISBN: 978-973-9469-94-4

В студията е представена първоначалната колекция от книги, която е формирала фонда на библиотеката към т. нар. Томбул джамия в Шумен. Библиотеката е построена заедно с джамията и медресето към нея (1744 г.) от Шериф Халил паша, родом от Шумен и помощник (*кетхуда*) на великия везир, оформяйки единен архитектурен ансамбъл (*кюллие*). Тук за първи път е публикуван списъкът на книгите, които пашата дарява за библиотеката, издирен в османските архиви в Турция, и се прави съпоставителен анализ с учебната програма на османските медресета и задължителните за изучаване в тях текстове според описание от 1741 г. Подчертава се,

че тъй като библиотеката е била предназначена да обслужва учениците в медресето при Томбул джамия, първоначалният фонд на библиотеката е съдържал книги, които съответстват именно на програмата от 1741 г. В тази студия за първи път в историографията, посветена на османското библиотечно и учебно дело, се прави подобен сравнителен анализ по научни дисциплини и заглавия на учебни текстове. Подчертава се също така, че тематиката на фонда на библиотеката отразява донякъде и личните читателски интереси и интелектуални занимания на нейния основател, тъй като съдържа и образци на персийската поезия.

4. The First Ottoman Turkish Printing Enterprise: Success or Failure (A Reassessment). – In: Ottoman Tulips, Ottoman Coffee. Leisure and Lifestyle in the Eighteenth century, ed. Dana Sajdi. London–New York: I. B. Tauris & Co, 2007, 63–89.

ISBN: 978-1-84511-570-8

4.1. İlk Osmanlı Türk Matbaası: Başarı mı Başarısızlık mı? – In: Osmanlı Laleleri, Osmanlı Kahvehaneleri. Onsekizinci Yüzyılda Hayat Tarzı ve Boş Vakit Eğlenceleri, derl. Dana Sajdi, çev. Aylin Onacak. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2014, 89–121 (превод).

ISBN: 978-605-5250-33-1

Студията е посветена на един от дискуссионните въпроси, свързани с първата османска печатница, основана от Ибрахим Мютеферика през 1726–1727 г., а именно какъв е нейният търговски успех или неуспех и какви са причините за това. Авторът привежда данни за броя на непродадените екземпляри от шестнадесетте издания на печатницата от периода 1729–1742 г., според съдържанието на наследствения опис на първия османски печатар от април 1747 г., като ги съпоставя с наличните данни за общия им тираж. Заключение е, че приблизително 30 % от общия тираж е останал непродаден към датата на изготвяне на описа, или приблизително 70 % са били продадени (една минимална част са били подарявани на чужди дипломати или при османски дипломатически мисии в чужбина). Така авторът демонстрира, че наложената доскоро в историографията теза за неуспеха на първата османска печатница е неоснователна, и изтъква, че това гледище трябва да се промени по посока на признаване, че тя е била по-скоро успешна. Авторът прави анализ и на цените на първите османски печатни издания, като подчертава, че въпреки тяхната относително

висока стойност, те все пак намират пазар, тъй като са предназначени основно за платежоспособния османски управляващ елит.

Подчертава се, че при оценяването на успеха/неуспеха на първата османска печатница трябва да се подхожда по-малко критично, като се сравняват нейните тиражи и продажби с тиражите и продажбите не на съвременните ѝ европейски печатници, а с тези на ранните печатници от първата половина на XV век, тъй като е резонно да се сравняват идентични процеси в техния начален етап, които протичат обаче в различни хронологически рамки. Този тип сравнение, предложено от автора, показва, че първите османски стъпки в книгопечатането не са по-малко успешни или повече неуспешни от първите европейски печатници на Гутенберг и неговите съвременници и първи последователи.

5. En attendant Godot. La formation d'une culture imprimée ottomane. – Études balkaniques Recherches interdisciplinaires sur les mondes hellénique et balkanique Cahiers Pierre Belon, 16, 2009, 219–237.

ISSN: 2102-5525.

5.1. Waiting for Godot: the Formation of Ottoman Print Culture. – In: Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle East. Papers from the Symposium at the University of Leipzig, September 2008, ed. Geoffrey Roper. Leiden–Boston: Brill, 2014, 101–120 (превод).

ISBN: 978-90-04-25505-0

5.2. In Search of Lost Time: How “Late” was the Introduction of Ottoman Turkish Printing? – In: Europa und die Türkei im 18. Jahrhundert /Europe and Turkey in the Eighteenth Century, ed. Barbara Schmidt-Haberkamp. Bonn University Press by V&R unipress, Göttingen, 2011, 447–456 (адаптирана версия).

ISBN: 978-3-89971-795-2

Студията е посветена на друг дискуссионен въпрос в историографията за първата османска печатница, а именно дали нейното разкриване през 1726–1727 г., т.е. почти три века след въвеждането на книгопечатане в Европа, не е твърде късно и какви са причините за това закъснение. Използвайки за метафора заглавията на пиесата на Самюел Бекет „В очакване на Годо“ и на романа на Марсел Пруст „В търсене на

изгубеното време“, авторът поставя въпроса дали османските турци наистина са чакали и защо са чакали толкова дълго своя пръв печатар.

Защитава се тезата, че османците са познавали европейското печатно дело, но че не са проявявали непосредствен интерес към въвеждането и използването му, тъй като ръкописната традиция, особено силно разпространена и в учебните заведения, е задоволявала потребностите от книжнина. Авторът посочва, че за разлика от многобройните свидетелства на западни пътешественици, които винаги подчертават, че мюсюлманите в Османската империя не печатат книгите си, самите османски автори, макар и да споменават мимоходом за книгопечатането и дори изтъкват предимствата му, не се ангажират с препоръки за въвеждането му, нито пък изразяват тревога, че са изостанали, разчитайки основно на ръкописната традиция.

С оглед на това се изтъква, че би трябвало да се разисква въпросът защо османското книгопечатане е било въведено точно през 20-те години на XVIII век – въпрос, който не е бил поставян, тъй като доскоро историографията е била концентрирана върху търсене на задоволителни отговори на въпроса, свързан с късното му въвеждане. Авторът защитава тезата, че причината за това закъснение, както и за въвеждането му едва през посочените години, е липсата преди това на мюсюлмани, които да владеят печатарското дело, и появата именно по това време на такъв мюсюлманин, макар и конвертит като Ибрахим Мютеферика, който владее това дело. Изтъква се, че вероятно османските власти не биха позволили на немюсюлмани да печатат книги за мюсюлмани, и затова едва когато на историческата сцена се появява Мютеферика, той получава благоволение да въведе книгопечатане на османотурски език за мюсюлманските читатели и любители на книги. При това Мютеферика е конвертит с християнски европейски корени, който се явява в ролята на нужния „агент на промяната“, който да пренесе европейското печатно know-how на османска почва.

6. С разум и вяра: съдържание и развитие на учебната програма в османските медресета. – Годишник на Висшия ислямски институт, 1, 2009, 193–212.

ISSN: 1313-8839

Студията разглежда учебната програма на медресетата – османските учебни заведения, даващи квалифицирана подготовка по мюсюлманско богословие и ислямско право. Подчертава се, че тази програма отразява в голяма степен ислямската концепция за познание и класификация/йерархия на научните/учебните дисциплини. Концепцията е на практика съчетание от античното познание, вкл. седемте свободни изкуства,

и ислямската религиозна доктрина. Това съчетание определя обаче и методологическата колизия между неоспоримите от догматична гледна точка мюсюлмански свещени текстове като Корана и хадисите, от една страна, и стремежа към рационално обяснение на света в духа на античната философска мисъл, от друга. Научната дисциплина *калам*, или ислямската теология, се опитва да хармонизира личната преценка, плод на разума, с аксиомата на вярата. Мюсюлманските теолози заимстват от античната философия методи и идеи, чрез които не да оспорват, а да доказват правотата на мюсюлманските свещени текстове.

Колизията между методологическия инструментариум на мюсюлманската догматика, от една страна, и античната философия, от друга, продължава и на османска почва. Авторът подчертава, че в ранния османски период (XIV век) философията е част от учебната програма на медресетата, но че впоследствие, през XV век и след това тя е изключена от програмата и че дори ислямската теология е била обявена за „философска“ дисциплина, която не бива да бъде изучавана.

В студията се подчертава, че това консервативно схващане се запазва чак до началото на XX век, когато програмата на османските медресета е реформирана и в нея е включено изучаването на т.нар. „нова философия“, т. е. съвременната европейска (картезианска) философска мисъл.

7. A Virgin Deserving Paradise or a Whore Deserving Poison: Manuscript Tradition and Printed Books in Ottoman Turkish Society. – In: Friars, Nobles and Burghers – Sermons, Images and Prints. Studies of Culture and Society in Early Modern Europe, *In Memoriam* István György Tóth, edc. Jaroslav Miller, László Kontler. Budapest: CEU University Press, 2010, 389–409.

ISBN: 978-963-9776-67-8

7.1. A Virgin Deserving Paradise or a Whore Deserving Poison: Manuscript Tradition and Printed Books in Ottoman Turkish Society. – In: The History of the Book in the Middle East, ed. Geoffrey Roper. London: Ashgate, 2013, 143–164 (препечатка).

ISBN: 9781409433101

7.2. European Printers in Istanbul during Haydn's Era (1732–1809): Ibrahim Müteferrika and Others. – In: Ottoman Empire and European Theatre, vol. 2: The Time of Joseph Haydn. From Sultan Mahmud I to Mahmud II (r. 1730–

1839), (*Ottomania* 3), eds. Michael Hüttler, Hans Ernst Weidinger. Wien: Hollitzer, 2014, 197–207 (адаптирана версия).

ISBN: 978-3-99012-068-2

7.3. *Die Barocke Buchkultur im Osmanische Reich (17.–18. Jahrhundert)*. – In: *Geschichte der Buchkultur, vol. 7: Barock*, eds. Christian Gastgeber, Elizabeth Klecker. Graz: Akademische Druck-u. Verlagsanstalt, 2015, 593–616 (адаптирана версия на немски език).

ISBN: 978-3-201-01995-8

7.4. Девица за рая или блудница за ада: рецепцията на арабографичната печатна книга в османското общество. – *Списание на БАН*, 3, 2006, 18–25 (адаптирана версия на български език).

ISSN: 0007-3989

В студията е разгледан въпросът за различните перцепции, европейски и османски, на ръкописната и печатната култура. Представени са гледищата на европейски пътешественици за причините за отсъствието до първата половина на XVIII век на книгопечатане при османските турци или изобщо при мюсюлманите в ислямския свят, както и за причините печатното дело да не продължи непосредствено след смъртта на първия османски печатар Ибрахим Мютеферика в началото на 1747 г. Според западните наблюдатели причините се коренят в силната ръкописна традиция, наличието на голямо множество писари и кописти на ръкописи, добре развитото калиграфско изкуство, както и притеснението у мюсюлманите, че могат да накърнят сакралността на свещените текстове, ако ги размножават чрез печатна технология. Обръща се внимание и на някои становища, че курсивният характер на арабската писмена система, която османците използват, също е възпрепятствал по-ранното и безпроблемно възприемане на книгопечатането с наборен шрифт.

От друга страна, в студията, се разглежда османката перцепция на печатната технология, като се подчертава, че османците са били запознати с нея, защото на тяхна територия са функционирали немюсюлмански печатници (еврейски, арменски, гръцки) още от края на XV или началото на XVI век, били са внасяни западноевропейски печатни издания на класически арабски текстове и на Корана. Въпреки това, нито османските власти, нито мюсюлманските интелектуалци и книжовници са проявявали подчертан интерес за въвеждане на османско/мюсюлманско книгопечатане, тъй като

поне до началото на XVIII век не е имало социално-културни предпоставки за това. Едва през първата половина на XVIII век, с повишаването на османския интерес към културните и техническите постижения на Европа, както и с появата на ренегат от Трансилвания, приел исляма, като Ибрахим Мютеферика, с желание да развие печатното дело при османците и на служба в султанския дворец, се появяват обективни условия за поставяне началото на османското/мюсюлманското книгопечатане.

В студията се проследява колебливото развитие на османското печатно дело след смъртта на Мютеферика, като се подчертава, че през XIX век то вече служи и на държавната политика на османските султани. Тогава книгопечатането се налага като културен феномен, който колкото и да предизвиква негативна реакция от страна на поддръжниците на ръкописната традиция, се възприема като задължителен елемент от османския *modus vivendi*. Особено показателни в това отношение са опитите на официалните османски власти през втората половина на XIX и началото на XX век да реформират курсивния характер на арабската писмена система и да направят нейна некурсивна версия, за да могат да улеснят книгопечатането с наборен шрифт.

8. Balkanlarda Osmanlı Kitapçılığı: 18. Yüzyılda Bir Sahafın Kitapları. – In: XV. Türk Tarih Kongresi Ankara: 11–15 Eylül 2006. Kongreye Sunulan Bildiriler. 4. Cilt – 3. Kısım. Osmanlı Tarihi – C. Ankara: Turk Tarih Kurumu, 2010, 1809–1853.

ISBN: 978-975-16-2299-9

Студията представя тематичен анализ на книгите на един османски книжар (*сахаф*) от Одрин – Юсуф Челеби, син на Абдуллах, който починал в Русе, където продавал книги и където те били описани от местния шериатски съд през септември 1742 г. Описът съдържа заглавия на книги, чийто брой е приблизително 900 – рядко срещан брой на книги, описани в наследствен опис. 22 тома са разпродадени на търг, а всички останали са прибрани в полза на държавата поради липса на известни наследници.

Описът е изключително интересен, защото тук книгата е описана като търговска стока. Нейното тематично разнообразие отразява в най-пълна степен търсенето и предлагането на тогавашния османски книжен пазар. Бидейки пазарно ориентирана, сбирката се отличава с доста широк тематичен обхват, дори в сравнение с по-големите лични библиотеки, тъй като по презумпция тя е следвало да задоволи разнообразен читателски интерес. От друга страна, тя включва повече томове в определени научни области, към които търсенето е било по-голямо. Най-много

съчинения са посветени на мюсюлманското право, на арабския синтаксис и на логиката. Това са и трите основни дисциплини в задължителната програма на османските медресета през този период. Сред книгите на книжаря значително място заемат и произведенията на персийската и по-малко арабската поезия. Не са малко и сборниците с хадиси и с друго съдържание, както и заглавията, свързани с екзегетиката (тълкувание на кораничния текст), астрономията, реториката, медицината.

Особен интерес пораждат книгите, които са били продадени на пазар, защото те пряко отразяват, макар и не в пълна степен, проявения читателски интерес. От 22 продадени тома 6 са копия на Корана, три са трактати (*risale*) и съчинения по логика, два са посветени на мюсюлманската проповед.

9. A Tower of Babel in Constantinople: Robert College's Students and Their Nationality. – *Études balkaniques*, 2–3, 2011, 117–159.

ISSN: 0324-1654

В студията се разглежда народността на учениците в Робърт колеж. Подчертава се, че докато в държавните османски училища преобладават турците мюсюлмани, то в чуждите и малцинствени училища, какъвто е Робърт колеж – съответно учениците от немюсюлманските общности. До края на османския период в историята на Робърт колеж сред учениците му е налице изключително голямо национално и верско разнообразие, като доминират основно три групи: арменци, българи и гърци. Неслучайно колежът е напомнял за Вавилонската кула.

Поради различни исторически и географски обстоятелства се наблюдава динамична във времето картина на относителна доминация в колежа на една народностна група над останалите. Никога обаче преди републиканския период една народностна група не е съставлявала дори половината от ученическия състав на колежа. В самото начало в колежа учат предимно английски и американски поданици, но скоро арменците и българите се превръщат във водещите народности сред учениците. В края на XIX и началото на XX век гърците вземат превес, за да отстъпят първенството на турците след краха на султаната и обявяването на Турската република в края на октомври 1923 г.

С оглед на това студията се фокусира върху четирите най-многобройни народностни групи в ученическия състав на Робърт колеж: арменци, българи, гърци и турци. Авторът условно дефинира следните „национални“ периоди в историята на колежа: „арменски“ (1871–1877; 1889–1894), „български“ (1877–1889), „гръцки“ (1894–1923) и „турски“ (от 1923 г. нататък).

В студията се прави опит да се потърси приемливо обяснение за наблюдаваните динамики, вкл. срывове и възходи, в броя на учениците от споменатите народности. Обръща се внимание и взаимоотношенията между тях, които понякога придобиват сложен и напрегнат характер заради въздействието на конкретните исторически обстоятелства, в които колежът неизбежно е вписан.

10. „Българският период“ в историята на Робърт колеж (1864–1890). – В: Балканите. Модернизация, идентичност, идеи. Сборник в чест на проф. Надя Данова. София: ИБЦТ, 2011, 151–197.

ISBN: 978-954-92231-8-7

10.1. Η “βουλγαροι περίοδος” στην ιστορία της Ροβερτείου Σχολής (1864–1890). – Τα Βαλκανία: εκσυγχρονισμος, ταυτοτητες, ιδεες. Συλλογή κειμένων προς τιμήν της καθηγήτριας Νάντιας Ντάνοβα. Ηρακλείο: ΙΤΕ, 2014, 155–202 (превод).

ISBN: 978-960-524-437-8

10.2 An Awakening at the Bosphorus: Robert College of Constantinople’s Bulgarian Students and Graduates (1864–1967). – In: New Europe College Black Sea Link Program Yearbook 2010–2011, 2011–2012, ed. Irina Vainovski-Mihai. Bucharest: New Europe College, 2014, 107–144 (адаптирана версия).

ISSN: 1584-0298

В студията (с българска, гръцка и английска адаптирани версии) се разглежда обучението на българи в Робърт колеж през призмата на непозната публикация в официално издание на колежа от 1923 г. Според нея първият период в историята на колежа „може да бъде определен като български период“, тъй като българските възпитаници са най-много и най-успешни. В студията се представят важни документи от архива на колежа, които дават възможност за просопографско проучване на българите, учили в колежа през периода 1864–1890 г.

Данните за занятието на бащите на българските ученици показват, че огромното мнозинство от тях са едри търговци. Едни от най-богатите български фамилии изпращат синовете си в Робърт колеж, който е частен колеж. Същевременно редица представители на българската интелигенция записват синовете си в колежа срещу отстъпка в таксата.

Особено впечатление прави високият процент на завършилите Робърт колеж българи в сравнение с общите статистики за колежа. До края на XIX век делът на дипломираните българи е най-висок в сравнение с учениците от други националности. Изтъква се, че това се дължи на факта, че в годините, когато Робърт колеж се утвърждава като уникална в рамките на Османската империя образователна институция, българският народ се еманципира политически, а образуванията след това по силата на Берлинския договор Княжество България и автономната провинция Източна Румелия се нуждаят от подготвени за административното управление кадри. Тази нужда се покрива в значителна степен и от възпитаници на Робърт колеж. В този смисъл наличието, от една страна, на желание (а и необходимост с оглед развитие на предприемаческа дейност) у по-заможните българи преди Освобождението да осигурят модерно образование на децата си, и потребността от подготвени кадри за държавния апарат на младите държавни образувания, от друга, са били очевидно достатъчно голям стимул за българските ученици на Робърт колеж да изкарат пълния курс на обучение и да се дипломират. Още повече, че дипломата от колежа им е давала възможност да продължат образованието си в престижни университети, след което почти всички се завръщат в родината си и значителна част от тях развиват забележителна професионална и обществена кариера.

Мнозинството българи, учили в Робърт колеж, след завършване на висше образование стават юристи, лекари, военни и дипломати. В резултат техният професионален профил придобива диаметрално противоположен облик в сравнение с този на бащите. Тази диспропорция се дължи на няколко фактора. Първо, обучението в Робърт колеж се заплаща с такси, чийто размер е по джоба предимно на най-заможната прослойка сред българите преди Освобождението – търговците. Второ, пак поради ограничените преди Освобождението възможности за получаване на модерно образование и за професионална реализация, сред поколението на бащите рядко се срещали „модерни“ професии като юрист или лекар. Трето, създаването и утвърждаването на Робърт колеж съвпада с възстановяването на българската държавност и именно този факт предопределя съществената роля, която колежът изиграва в подготовката на добре квалифицирани кадри за новосъздадената българска администрация.

11. Езикът на плътта: естетика на тялото и сексуалност в османското общество (XV–XIX век). – Историческо бъдеще, 1–2, 2011, 192–243.

ISSN: 1311-0144

Студията представя османската концепция за физиологията и сексуалността на човешкото тяло, както и начините за неговата естетизация, свързани с османския (ако изобщо може да се говори за универсален османски) идеал за красота и целящи повишаване на сексуалната привлекателност. Разглеждани са обществено санкционирани и несанкционирани практики на сексуално поведение и общуване, както и формите и начините на тяхното представяне чрез слово и образ. Публикувани са и два османски документа от края на XVIII век, които са свързани не само със случаи на проституция, но и разкриват някои аспекти на сексуалните практики в османски контекст.

Изтъква се, че концепциите за физиологията и сексуалността на тялото в османското общество не се различават съществено от схващанията, наложени още от древногръцката медицина и властващи в Европа чак до XVIII век, а през XIX век под западноевропейско влияние се наблюдават промени в османското отношение към сексуалната тематика и проблематика.

В заключение се подчертава, че историята на тялото и сексуалността както в по-широк европейски, така и в по-тесен османски контекст показва, че езикът на плътта може да променя кода и формата на своите послания, но по своята същност, цел и съдържание винаги е един и същ – той е израз на желанието да привлечеш вниманието на харесван и потенциален партньор, било за да изпълниш божията повеля да продължиш рода, било за да изпиташ плътска наслада.

12. Okuyan Taşralı Bir Toplum: Rusçuk Müslümanlarının Kitap Sevgisi (1695–1786). – In: Balkanlar’da İslam Medeniyeti Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri, Bükreş, Romanya/1–5 Kasım 2006, vol. 2. İstanbul: IRCICA, 2011, 575–607.

ISBN: 978-92-9063-233-7

Студията разглежда притежателите на книги в Русе в през XVIII век според достъпните наследствени описи на мюсюлманите от града. Установява се, че приблизително 18 % от мюсюлманите са притежавали книги въпреки, като процентът при мъжете и жените е почти идентичен. Сравнението между количествените показатели за мюсюлманите притежатели на книги в различни селища на Османската империя показва, че мястото на книгата в ежедневието на русенските мюсюлмани е общо взето идентично с това на мюсюлманите в столицата на империята Истанбул и в София, тогавашният център на главната административна област (*еялет*) в европейските османски владения – Румелия.

Повечето от мюсюлманите в Русе са притежавали една или две книги – техният дял е 70 %. При мъжете се наблюдават по-значителни лични сбирки от книги, тъй като книгата е важно пособие в професионалните ангажименти предимно на религиозни функционери като кадии, мюфтии, имами и ходжи в джамиите, преподаватели в мюсюлманските училища – сфера, запазена изключително за мъжете.

Данните в наследствените описи дават възможност да се очертае социалният и професионален профил на лицата, притежатели на книги. Мюсюлманите в Русе с по-значими сбирки от книги принадлежат към религиозната прослойка или поне може да се допусне, че са получили определено религиозно образование.

Други русенски мюсюлмани с големи колекции от книги са военни лица. Като цяло тематичната характеристика на личните им сбирки нямат пряка връзка с евентуално изпълняваните от тях професионални задължения.

13. 1910'larda Savaş ve Eğitim: Savaş Koşullarında İstanbul Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji. – Uluslararası Balkan Sempozyumu Balkan Savaşlarının 100. Yılı, 11–13 Mayıs 2012. Bildiriler, eds. Kenan Gültürk, S. Bilal Nur, vol. 1. İstanbul: Bağcılar Belediyesi Başkanlığı, 2012, 564–583.

ISBN: 978-605-86860-2-1

Студията засяга аспект от военната история, на който се обръща по-малко внимание в изследванията, а именно как войните влияят върху живота на цивилното население. Обект на изследването са четирите войни, в които Османската империя е въввлечена през второто десетилетие на XX век – итало-турската война (1911–1912), двете балкански войни (1912–1913) и Първата световна война (1914–1918), върху дейността на двата водещи американски колежа в османската столица – Робърт колеж и Американското девическо училище, в които по това време учат и много българи.

Основен извор на изследването са годишните отчети на директорите на двата колежа. В тях се отделя специално внимание на отражението на военното положение върху нормалното функциониране на коледжките. Едно от негативните последствия от войните е невъзможността на някои учители и ученици да се придвижат от родните си места до османската столица, а някои от тях са мобилизирани в съответните армии. Усеща се и сериозен недостиг на храна и провизии, като част от дефицита е покрит с помощи от българското правителство. От друга страна, директорите на двете учебни заведения изтъкват, че напрежението на бойните полета не се е пренесло в отношенията между учениците, представители на воюващи една срещу друга страни. Те отбелязват, че взаимоотношенията между тях са се запазили другарски и

миролюбиви. Османските власти осигуряват и охрана на колежа, за да гарантират тяхната безопасност, особено през есента на 1912 г., когато българската армия достига опасно близо до османската столица и е спряна едва на Чаталджанските възвишения.

14. İki Örnek Işığında Osmanlı Matbaacılarının Maddi Durumu (İbrahim Müteferrika ve Seyyid Mustafa Esad Efendi). – In: İkinci İktisat Tarihi Kongresi Bildirileri – 2 (Elazığ, 24–25 Haziran 2010), eds. Mustafa Öztürk, Ahmet Aksın. Elazığ: T.C. Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, 2013, 701–755.

ISBN: 0000456-3

Студията представя сравнителен анализ на наследствените описи на двама османски печатари: първият османски печатар Ибрахим Мютеферика (п. 1747) и Сейид Мустафа Есад ефенди (п. 1892), син на известния османски печатар от XIX век Карахисари Али Ръза ефенди. Чрез анализа на описите на имуществото им, вкл. печатното оборудване и непродадените приживе екземпляри от книгите, които са отпечатали, авторът се стреми да очертае социалния им профил и материалния им статус, за да установи доколко успешен е бил османският печатарски бизнес в зората на неговото възникване през първата половина на XVIII век, от една страна, и в периода, когато той вече е достигнал значително развитие през втората половина на XIX век.

Авторът заключава, че в течение на век и половина книгопечатането в Османската империя се развива значително, тематичният обхват на отпечатаните заглавия се разширява, което увеличава броя на потенциалните купувачи и читатели. Това безспорно оказва влияние върху търговския баланс на по-късните предприемачи в печатарския бизнес, които имат по-добри продажби и по-висок материален статус.

15. A Muslim/Turkish Minority in Ottoman Constantinople: The Muslim/Turkish Students of Robert College (1866–1925). – In: Osmanlı İstanbulu I. I. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu Bildirileri 29 Mayıs – 1 Haziran 2013, 29 Mayıs Üniversitesi, eds. Feridun Emecen, Emrah Safa Gürkan. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2013, 147–195.

(без ISBN)

В студията се прави просопографски анализ на мюсюлманските/турските ученици в Робърт колеж през османския период въз основа на обобщените данни,

извлечени от запазените ученически каталози в архива на колежа. Подчертава се, че, постъпвайки в колежа, турските/мюсюлманските ученици попадат в нетипична за тях среда.

Броят на мюсюлманските/турските ученици в Робърт колеж е относително малък през османския период. Това се дължи, както на християнската атмосфера в колежа, така и на рестриктивните мерки на османските власти спрямо турците/мюсюлманите, които посещават чужди училища, вкл. Робърт колеж. Въпреки мерките на османските власти, обаче, се наблюдава бавна, но трайна тенденция за увеличаване на броя им. В първите години след прокламирането на републиката (1923 г.) той нараства главоломно заради две противоположни тенденции. От една страна, след секуларизирането на държавата, обществото и образователните институции, вкл. Робърт колеж, последният става много по-привлекателен за турците. От друга страна, поради най-различни причини като: възстановяването на българската държавност и изграждането на модерна българска образователна система през 80-те години на XIX век, размяната на население между Турция и Гърция през 1923 г. и значителното намаление на арменското население в Турция през Първата световна война, най-добре представените народности в ученическия състав на Робърт колеж през османския период (арменци, българи и гърци) намаляват значително през републиканския период.

Посочва се, че през османския период повечето мюсюлмански/турски ученици в Робърт колеж са синове на висши османски държавни служители. Професионалният профил на бащите след провъзгласяването на републиката свидетелства за „разместване“ на представените прослойки. Този път търговците значително преобладават, броят на едрите фермери и земевладелци се запазва почти непроменен, а делът на бащите с позиции в администрацията, както и на военните спада. „Новият“ социален профил на бащите на турските ученици в Робърт колеж се запазва през целия републикански период.

16. Portrait and Self-Portrait: Ibrahim Müteferrika's Mind Games. – Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies, 44, 2014, 99–121.

ISSN: 0255-0636

16.1. A Portrait of the Printer as a Young Man. The Transylvanian Past of the First Ottoman Printer. – Colloquia Journal of Central European History, 15, 2008, 30–43 (по-кратка версия).

ISSN: 1223-5261

В студията се разглежда интелектуалният профил на първия османски/мюсюлмански печатар Ибрахим Мютеферика (п. 1747). Специално внимание се обръща на обстоятелството, че той е бил ренегат с унгарски корени от Трансилвания. Привличайки сведения от достъпните наративни източници, авторът се спира на дискусията в историографията въпрос за деноминацията, към която Мютеферика е принадлежал, преди да стане османски поданик и да приеме исляма. Привеждат се и нови сведения, които потвърждават хипотезата, че той е бил последовател на унитаризма – радикална протестантска деноминация, която е отричала основополагащата християнска догма за Светата троица. Предвид това, се заключава, че Мютеферика вероятно е приел исляма по-безболезнено (тъй като и в исляма се отрича тази догма). Подчертава се обаче, че все още има редица неизяснени обстоятелства, свързани със смяната на религията му: дали е доброволен акт или е извършена по принуда. Авторът се спира и на съчинението на Мютеферика от 1710 г., написано вече на османотурски, в което той се опитва да убеди читателя (вероятно самия султан или великия везир), че още в Трансилвания, бидейки християнин, е бил „осенен“ от прозрението, че в Евангелието на Йоан е пророкувана бъдещата поява на пророка Мохамед. Авторът заключава, че чрез това съчинение Мютеферика вероятно се е опитал да се представи в по-благоприятна светлина пред новия си суверен.

В студията се обръща специално внимание и на „галерията“ от „портрети“ и „автопортрети“, които представят образа на Мютеферика през различна перспектива и в различна светлина. Подчертава се, че най-трайният обществено наложен негов образ е този на печатар, което още веднъж подчертава социално-културните измерения на пионерския му принос в развитието на османското/мюсюлманското книгопечатане.

17. Bulgaristan Örneği Işığında Balkanlar'da Osmanlı Medrese Kütüphaneleri. – In: Osmanlı İlim, Düşünce ve Sanat Dünyasında Balkanlar. Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı 07–09 Mayıs 2014, ed. Ahmet Emre Dağtaşoğlu, Muhammet Altaytaş. İstanbul: İslami İlimler Araştırma Vakfı, 2014, 143–174. ISBN: 978-605-9991-23-0

В студията се разгледани библиотеките към медресета, функционирали в българските земи в периода XVI–XIX век. Привеждайки данни за такива библиотеки в София, Видин, Кюстендил, Търново, Свищов, Разград, Пловдив, Силистра и др. селища, авторът подчертава, че ранните османски библиотеки са тясно обвързани с медресетата, осигурявайки за учениците им необходимата учебна литература.

Неслучайно и тематичната характеристика на книжния им фонд кореспондира пряко с учебната програма на медресетата.

Подчертава се, че основаните по-късно (през XVIII и XIX век) библиотеки към джамии или самостоятелни библиотеки също са предназначени основно за посрещане на читателските нужди на преподавателите и учениците в медресетата или в учебните курсове, организирани в джамиите.

18. Робърт колеж: уникалният образователен проект на Балканите. – Балкани, 4, 2015, 51–71.

ISSN: 1314-4103

В студията се разглежда образователната теория на Робърт колеж, която го утвърждава в годините като уникално и водещо учебно заведение в региона на Балканите и Близкия Изток.

Авторът подчертава, че Робърт колеж, основан в Цариград през 1863 г. от американски протестанти, е уникален образователен проект, защото неговата теория на обучение отразява традиции и възгледи, характерни за други географски ширини и привнесени в османски контекст от различна социална среда. Въпреки това основателите и ръководителите на колежа следват неотклонно принципите на своеобразната си образователна теория. Основната им цел е да формират силни характери и личности, способни да поемат съдбата в собствените си ръце. Това е съпроводено и с процес на заздравяване или даже преоткриване (или преформулиране) на национално-културната идентичност на учениците им, за да се превърнат в бъдеще в достойни представители и лидери на собствените им общности и народи.

Образователната концепция на Робърт колеж, обаче, е в противоречие с политиката на османските власти за укрепване устоите на Османската империя чрез формирането на единно османско самосъзнание у нейните поданици. По този начин Робърт колеж се явява поле, на което се конфронтират протестантството и концепцията на ислямизма, американският либерализъм, инспириращ борба за национална еманципация, с концепцията на османизма, а на по-късен етап космополитизмът на образователните идеали на колежа с турския национализъм.

19. Boğaziçi Kıyılarında Hayata Hazırlanmak: Osmanlı İstanbulu'nda Okumuş Olan Bulgarlar Üzerine Bazı Gözlemler. – In: Osmanlı İstanbulu III. III. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu Bildirileri, 25–26 Mayıs 2015,

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, eds. Feridun M. Emecen, Ali Akyıldız, Emrah Safa Gürkan. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2015, 163–182.

ISBN: 978-605-65277-4-6

В студията се разглеждат държавните и частните учебни заведения в Истанбул, в които през XIX и началото на XX век са учили българи. По-подробно са представени Военномедицинското училище, Гръцката мъжка гимназия (в Куручешме и Фенер), Френският католически лицей (в Бебек), лицейт „Галатасарай“ и Робърт колеж. Анализирани са териториалният произход на българските ученици, материалният и професионален статус на бащите им (основно представители на по-едрата търговска прослойка), успеваемостта им, учението и професионалната им кариера след това. Обърнато е внимание и на конкуренцията между отделните учебни заведения за привличане на български ученици, които се отличават с ученолюбивост и дисциплинираност. Подчертава се, че мнозина българи, които получават образование в османската столица, запазват траен интерес към града и към ориенталската култура, като някои се намират и на дипломатическа служба в града.

20. Ahlakın Arka Sokakları: 18. Yüzyıl Osmanlı İstanbul’unda Fuhuş ve Ceza. – In: Osmanlı İstanbulu IV, ed. Feridun M. Emecen, Ali Akyıldız, Emrah Safa Gürkan. İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2016, 621–642.

ISBN: 978-605-9437-07-3

20.1. Власт и неподвластни страсти: проституцията в османското общество (XVIII век). – Български фолклор, 4, 2017 (адаптирана версия, под печат).

ISSN: 0323-9861

Студията е посветена на проституцията в османското общество, вкл. в българските земи, през XVIII век. Разгледани са правните рамки за регулиране на този обществено значим проблем, съобразени както с по-строгите шериатски норми, така и с по-умереното султанско законодателство, съобразяващо се и с местното обичайно право.

В изследването се разглеждат в съпоставителен план наративни извори, даващи сведения за „градски легенди“, и османски документални източници, свързани с проституцията.

От наличния извор материал става ясно, че макар и да са прилагани, било систематично, било кампанийно, както и по-суровите шериатски (вкл. и смърт), така и по-леките султански наказания като затвор и депортация, проблемът с проституцията остава актуален през вековете, а през XIX век се стига до убеждението, че тя е „необходимото зло“. Тогава османските власти предприемат мерки вече не за нейното изкореняване, а за регулирането ѝ чрез данъчно облагане и хигиенно-медицински контрол по западноевропейски образец.

21. Katip Çelebi ve İbrahim Müteferrika. – In: Uluslararası Katip Çelebi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, ed. Turan Gökçe, Mikail Acıınar, İrfan Kokdaş, Özer Küpeli. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, 2017, 151–172. ISBN: 978-605-84722-6-6

В студията се разглеждат историческите и географските съчинения на османския автор от XVII век Кятиб Челеби, отпечатани от Ибрахим Мютеферика в неговата печатница (1726–1746). Анализират се причините, поради които Мютеферика избира за публикуване съчиненията на този автор, а именно желанието на първия османски/мюсюлмански печатар да популяризира историята и географията като научни дисциплини, свързани с модернизационните процеси в областта на познанието и на светогледа в Ранното ново време.

По-специално място е отделено на издаването на популярното географско съчинение на Кятиб Челеби „Огледало на света“, което има две редакции – първата е съставена въз основа на по-стари арабски извори, а втората – въз основа на по-нови западни извори. Авторът защитава гледището, че Мютеферика е избрал да публикува втората редакция именно защото в нея са използвани западни източници, които издателят очевидно е познавал, и защото е искал да предложи на читателската аудитория текст, отразяващ актуалното състояние на географските познания в Европа. Това гледище се подкрепя и от факта, че към недовършения текст на Кятиб Челеби печатарят добавя и текст на османския географ Ебу Бекир Димешки, както и собствен текст, като и двата също са базирани на западни извори.

22. Съдбата на „турските“ кости от Плевен: „анекдоти“, „факти“ и „интерпретации“. – Историческо бъдеще, 1–2, 2016, 65–103. ISSN: 1311-0144

Студията е посветена на малко позната история, свързана с Руско-турската война от 1877–1878 г. Сензационни публикации от есента на 1881 г., първо в Англия, а след това и в Съединените щати, Австралия, Нова Зеландия и континентална Европа, твърдят, че голяма част от товарна пратка от около 300 тона кости, транспортирани от османското пристанище Родосто/Текирдаг до Бристол, Англия, е представлявала човешки кости, които според слуховете принадлежали на турските войници, загинали в Плевенската епопея през 1877 г.

Авторът посочва, че в ония години транспортирането на животински кости от османските земи, особено от района на Родосто/Текирдаг, до Западна Европа за нуждите на производството на фосфатни торове за земеделието е била нормална практика и въпреки, че излизаният в Истанбул англоезичен вестник *Levant Herald* скоро опровергава тези публикации като сензационни и недостоверни, по-късно те са включени като автентични „факти“ в някои мемоари и исторически изследвания, повечето с научно-популярен характер.

В студията се разглеждат и архивни материали по темата, като се заключава, че историята с „турските“ кости от Плевен е недостоверна точно както *Levant Herald* твърди още през 1881 г. Авторът обръща специално внимание на политизираната употреба на тази история в съвременната българска историография.

В. Статии:

1. От пачуърк (patchwork) към пъзел (puzzle): структура на османското общество преди и по време на Танзимата (концепции). – В: Александър Екзарх и българските пътища към Европа XIX – началото на XX век, съст. Г. Вълчев, Д. Парушева, П. Воалери. Стара Загора: Institut français, 2007, 91–106.

ISBN: 978-954-305-221-9

1.1. Du Patchwork vers le Puzzle: Structure de la société ottomane avant et pendant le Tanzimat (Conceptions). – In: Alexandre Exarh et les routes bulgares vers l'Europe XIXe début du XXe siècle. Stara Zagora: Institut français, 2007, 87–102 (превод).

ISBN: 978-954-305-221-9

Статията е посветена на развитието на османската социална структура през трите главни периода от османската история: 1) *класически* период (XIV–XVI век); 2) *посткласически* период (XVII–XVIII век); 3) *Танзиматски* период (след 1839 г.). Подчертава се, че класическата османска социална структура отразява ислямската концепция за обществена организация. В нея социалните граници са прокарани между управляваща прослойка и производително население, като последното включва и немюсюлманските поданици с призната религиозна и културна автономия (източно-православни, арменогрегорианци и евреи). Във всеки случай последните имат редица ограничения в сравнение с мюсюлманската рая – нямат право да носят оръжие, да яздат кон, показанията им в съда са валидни само при съдене на немюсюлмани и пр. Според класическата концепция немюсюлманите нямат и право на пряк достъп до участие във властовите структури на ислямската, респ. османската държавност. Това е възможно само след приемане на исляма. Като цяло основен социален елемент е групата, било то съсловие (*аскери* и *рая*), професионална прослойка (*сейфие*, *улема*, *калемие*, *еснаф*), религиозна общност, категория население със специални задължения.

От друга страна, реформите, предприети към средата и през втората половина на XIX век – т.нар. *Танзимат*, са повлияни от съвременните европейски модели на обществено-държавна организация. В реформираната социална структура е прокаран модерният европейски принцип за равенство между всички граждани пред закона, вкл. и немюсюлмани, които вече имат определен достъп до властови позиции и изобщо до „привилегиите“, гарантирани преди това само за мюсюлманите. Така в османската социална практика се налага моделът на равноправния гражданин, чиято обществена реализация преминава отвъд границите на собствената му етническа, религиозна и културна общност – в общата османска публична сфера. Радикалните промени в османската социална структура, настъпили в резултат на реформите на *Танзимата*, формират нов социален контекст, през призмата на който би следвало да се разглежда и професионалната кариера на български дейци от този период, вкл. и на Александър Екзарх.

2. Denizli (Tonuzlu) Nahiyesine Dair Bulgaristan'da Bulunan Bir Mufassal Tahrir Defterinin İlkel Tahlili. – In: Uluslar arası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu. Bildiriler, vol. 1. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 2007, 136–142.

ISBN: 978-975-6992-19-7

В статията се разглеждат данни, извлечени от подробен (*муфассал*) поземлен опис за нахия Денизли (Тонузлу) в Западна Мала Азия от първата половина на XVI век,

съхраняван в Ориенталския отдел на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. В описа са регистрирани жителите данъкоплатци и освободени от данъци в 22 махали на центъра на административната област (*нахия*) Тонузлу и в прилежащите към нея 21 села. Описаните приходи от данъци отразяват характерния поминък на местното население: оризарство и отглеждане на сусам. Данъкоплатците са разделени почти по равно между административния център и селата. Характерна особеност е, че повечето жители на селата са малоимотни или безимотни: две трети от тях са притежавали по-малко от половин „чифтлик“ обработваема земя (*беннак*). Данните от регистъра потвърждават тенденцията, която се засилва особено през следващия XVII век, на увеличаване на анадолското население и обратно пропорционално намаляване на обработваната от раята земеделска площ. Това води и до социални конфликти, известни в историята като *джезалийски* бунтове.

3. 18. Yüzyıl Diyarbakır’ında Kitap Sahipliği. – In: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Diyarbakır/Diyarbakir in the Ottoman Era, eds. Bahaeddin Yediyıldız, Kerstin Tomenendal, vol. 1. Ankara: Diyarbakır Valiliği, Türk Kültürü’nü Araştırma Enstitüsü, 2008, 153–157.
ISBN: 978-975-456-090-9

Статията е посветена на мястото и ролята на книгата в ежедневието на мюсюлманските жители на Диярбекир през XVIII век по данни, извлечени от наследствени описи, съхранявани в Националната библиотека в Анкара. Подобно на други изследвания, и според това броят на притежаваните от частни лица книги е силно ограничен до една-две книги, като най-често притежаваната книга е Коранът или по-малка извадка от нея (*Енам*), както и молитвеникът „Полезни напътствия“ („*Delailü’l-hayrat*“) от мюсюлманския мистик Шейх Джезули (п. 1465), основател на клона Джезулия към ордена Шазилия. Съчинението се е радвало на особена почит в Анадола и Северна Африка. Повече книги са притежавали религиозни дейци като кадии (основно правна литература) и военни лица (с подчертан интерес към персийската поезия).

4. Село Лиляк (Чикендин) – история и име палимпсест. – Известия на Исторически музей – Търговище, 2, 2009, 126–134.
ISSN: 1312-5141

В статията се проследява деомографското развитие на с. Чикендин (в област Търговище, преименувано през 1934 г. на Лиляк) в периода от средата на XV до 70-те години на XIX век по данни, извлечени от османски поземлени описи и други данъчни регистри, съхранявани в български и турски архивохранилища. Авторът установява, че първоначално селото е сравнително голямо (прибл. 50 домакинства) и изцяло християнско. От средата на XVI век, обаче, има трайна регистрация и на мюсюлмански домакинства и неженени мюсюлмани, чийто брой постепенно расте. Част от мюсюлманите в селото са конвертити. Данните от 70-те години на XIX век отчитат вече променена в полза на мюсюлманите демографска картина в селото.

Авторът изразява хипотезата, че селото е съществувало още в предосманско време, като се има предвид сравнително големият брой на жителите, които са само християни, регистриран в най-ранните запазени османски описи. Той допуска, че и името Чикендин е с предосмански (най-вероятно тюркски) произход. Към края на XIX и през първата половина на XX век, когато мюсюлманите в селото преобладават над християните, наименованието на селото е било възприемано като „турско“ и затова през 1934 г. е сменено с „българското“ име Лиляк, само по себе си обаче с турско-персийски произход.

5. Political and Mental Borders: Austrian-Ottoman Relations in the First Half of the Eighteenth Century and the First Ottoman Turkish Printing Press. – In: Kommunikation und Information im 18. Jahrhundert. Das Beispiel der Habsburgermonarchie, ed. Johannes Frimmel, Michael Wögerbauer. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2009, 91–99.

ISBN: 978-3-447-05918-3

Статията разглежда личността на първия османски/мюсюлмански печатар Ибрахим Мютеферика и дейността на неговата печатница в светлината на сложните отношения между Османската империя и Хабсбургската монархия през първата половина на XVIII век. Изтъква се, че първата османска печатница е до голяма степен „рожда“ от международния политически пъзел в края на XVII век, тъй като нейният основател напуска, без да е изяснено дали доброволно или принудително, родната му Трансилвания поради окупирането ѝ от Хабсбургите през 90-те години, и се установява в Османската империя, където става османски поданик и приема исляма. В резултат на това османците се „сдобиват“ с подходяща фигура, която инициира началото на османското книгопечатане. Авторът подчертава подозрителното и негативно отношение на австрийските власти към османската печатница (в която е отпечатан текст за

австрийската окупация на Босна по време на войната през 1737–1739 г.) и особено към Мютеферика, който подкрепя активно въстанията на трансилванските князе и антихабсбургската политика на Османската империя.

6. Rich Men, Poor Men: Ottoman Printers and Booksellers Making Fortune or Seeking Survival (Eighteenth–Nineteenth Centuries). – *Oriens*, 37, 2009, 177–190.

ISSN: 0078-6527

6.1. Rich Men, Poor Men: Ottoman Printers and Booksellers Making Fortune or Seeking Survival (Eighteenth–Nineteenth Centuries). – In: *The History of the Book in the Middle East*, ed. Geoffrey Roper. London: Ashgate, 2013, 319–332 (препечатка).

ISBN: 9781409433101

В статията е направен сравнителен анализ на материалното положение на 13 османски печатари и търговци на книги/ръкописи (*сахаф*) по издирени от автора наследствени описи от XVIII и XIX век. Авторът установява, че както при печатарите, така и при книжарите, по-голямата част от стойността на наследството им се съставлява от стойността на печатарското оборудване и книгите, които в случая са търговска стока, и че като цяло материалното им състояние е относително скромно. От тринадесетте случая едва в три е регистрирано притежание на собствена къща. В хронологичен аспект авторът стига до заключението, че книжарите, живели през втората половина на XIX век и които вече продават печатни книги, отпечатани по тяхна поръчка, подобряват значително своя материален и социален статус в сравнение с книжарите от първата половина на XVIII век, които търгуват с ръкописи. Това още веднъж подчертава приноса на книгопечатането в османската културна история.

7. Bulgaristan'da Osmanlı Araştırmalarının Durumu. – In: *Güneydoğu Avrupa ve Balkanlar'da Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Tarih Yazıcılığı. Seminer Bildirileri (İstanbul, 12 Temmuz 2008)*. İstanbul: Balmed, 2010, 27–34.

ISBN: 978-605-88558-0-9

Статията предлага анализ на съвременната българска историография, свързана с историята на Османската империя и на българските земи в периода на османското

владичество. Подчертава се, че обект на изследване е предимно социално-икономическата и демографската ситуация в българските земи през османския период, както и че слабост на повечето изследвания е липсата на по-големия османски контекст, което води и до не винаги коректни заключения. Според автора, това се отнася особено силно за изследванията на периода XVIII–XIX век, които до неотдавна са били основно прерогатив на специалистите по Българско Възраждане, които не работят с османски документи и почти не познават и не ползват османистичната научна литература за този период. Отбелязва се, че в последните години тази слабост постепенно се преодолява с подготовката на млади кадри, които изследват по-късния османски период.

Авторът подчертава и промененият фокус на османистичните изследвания в България след 1989 г., когато в опит да се преодолее едностранчивостта на изследванията в предходния период, вниманието се фокусира върху историята на формирането на мюсюлманските общности и спецификата на мюсюлманската култура в българските земи, върху причините за ислямизационните процеси, върху динамиката на демографските процеси.

В края на статията се отбелязват основните изследователски и университетски центрове, в които съвременната българска османистика е развита.

8. Bulgarian Historiography on Ottoman Written Culture in Bulgaria. – Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALID), 15, 2010, 245–262.

ISSN: 1303-9369

8.1. Bulgaristan'daki Osmanlı Yazılı Kültürünü İnceleyen Bulgar Tarihyazımı. – Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALID), 15, 2010, 263–280 (превод).

ISSN: 1303-9369

В статията се анализира състоянието на изследванията в България, посветени на османската книжовна култура. Подчертава се, че до 1989 г. османистичните изследвания в България са били фокусирани основно върху социално-икономическата и демографска ситуация в българските земи под османска власт, както и върху национално-освободителните борби и че османската/мюсюлманската култура е била пренебрегвана (с изключение на изследванията на Михаила Стайнова) заради битувашите стереотипи за „варварския“ характер на османските владетели. Подчертава се, че М. Стайнова е и пионер в изследването на наследствените описи като извор за проучване на ролята и мястото на книгата в ежедневието на мюсюлманите.

Авторът разглежда подробно тематиката, методологията и резултатите на изследванията, публикувани след 1989 г. Отчита се подчертан интерес към османската писмена култура, не на последно място и заради богатата колекция от ориенталска книжнина, съхранявана в българските библиотеки и архивохранилища. Подчертава се, че те разширяват значително представата и задълбочават познанията за тази култура, допринасяйки за обогатяването както на османистичните изследвания изобщо, така и на българската историография. Приложена е и изчерпателна библиография на изследванията по темата.

9. Bulgaristan Bektaşî Tekkelerinden Bir Örnek: Vranikon Hafız Baba Tekkesi. – Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 57, 2011, 175–189. ISSN: 1306-8253

Статията е посветена на един от центровете на братството Бекташия в Североизточна България – текето „Хафъз баба“ до с. Врани кон (Кара атлар), което днес е в административните граници на община Омуртаг. През османския период селото е било в състава на каза Шумен. Представят се няколко османотурски документа от началото на XIX век, съхранявани в турски архивохранилища, които разкриват важен етап от историческата съдба на обителта, когато нейната дейност е подновена и активизирана, като е превърната същевременно и в образователен център.

В началото на XVIII век текето "Хафъз баба" е била известна и важна в системата на братството Бекташия мюсюлманска обител. Западналото с времето теке е възстановено в края на XVIII век от представител на братството Бекташия – Хаджи Мелек баба, с финансовата помощ на османските власти. Според автора възраждането на обителта точно в този период не е случайно, защото то е било близо до Върбишкия проход, разположен на главната пътна артерия между Одрин и Шумен. През XVIII и XIX век войните на Османската държава с нейния тогавашен основен външнополитически враг Русия, често засягат североизточните български земи и Шумен се използва за зимен лагер на османските войски, а нарастването на военно-стратегическото значение на Шумен през този период е съпроводено с подчертано активизиране на дейността на различни мюсюлмански религиозни братства в града и региона.

В този контекст към текето е разкрито и богословско училище от типа медресе, като учителят е бил задължен да преподава на обитателите на текето и на населението в околността основните постулати на исляма. Очевидно тази политика, подкрепена финансово и от османските власти, е целяла да укрепи религиозното съзнание у мюсюлманските поданици на империята в такива стратегически важни райони.

10. “За” и “против” книгопечатането в Османската империя. – В: Ани Гергова – живот с книжовни пристрастия. Сборник в чест на 75-годишнината ѝ. Съст. Кр. Даскалова, И. Пенелов. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2012, 73–86.

ISBN: 978-954-07-3415-6

В статията се разглежда въпросът за противоположните гледища в Османската империя по отношение необходимостта от книгопечатане. Взети са под внимание гледищата, битувачи както сред самите османци/мюсюлмани, така и сред някои подвластни немюсюлмански общности като гърци и българи. Подчертава се, че съотношението между ръкописна и печатна култура се променя с различна скорост и обхват в различни общества и че преходът от ръкописи към печатни книги е бил постепенен, еволюционен процес, детерминиран не само от наличието, разпространението и развитието на съответните технологии, но от промените на ментално ниво, вкл. и в начина и целите на четенето на книги.

Наличието на две опции за мултиплициране на текстове – преписване или печатане, е изправяла първоначално авторите и ползвателите на книги пред дилемата коя от двете опции да използват. Авторът стига до заключението, че е било по-лесно кратките по обем текстове да се преписват, отколкото да се отпечатват, а за размножаването на обемни текстове се е предпочитала печатната технология. Мобилността на оригинални текстове, както в случая с “История славянобългарска”, трудният достъп до печатници (при българите и турците) или разпространението на текстове, отпечатани “зад граница” и без необходимата легитимация от съответната общност (при гърците и турците) е накланяла везните в полза на преписваческата традиция. Необходимостта от мултиплициране на графични изображения като географски карти, изискващи прецизност, от друга страна, извежда на преден план предимствата на печатната технология.

11. Osmanlı Sonrası Bulgaristan’da ‘Yeniden Doğuş’ Süreçleri. – In: 89 Göçü. Bulgaristan’da 1984–89 Azınlık Politikaları ve Türkiye’ye Zorunlu Göç (Balkan ve Karadeniz Araştırmaları 1), eds. Neriman Ersoy-Hacısalıhoğlu, Mehmet Hacısalıhoğlu. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR) & Balkanlar Medeniyet Merkezi (BALMED), 2012, 121–136.

ISBN: 978-975-461-48-48.

В статията авторът застъпва становището, че кампаниите за преименуване и „побългаряване” на турските/мюсюлманските общности в България могат да бъдат възприемани като елементи от „възродителен процес”, който не следва ясно формулиран план, а е израз на национална доктрина, която получава различни формулировки при определени политически режими. Освен кампаниите за преименуване на българските граждани с турско етническо съзнание и мюсюлманско вероизповедание, в логиката на този „възродителен процес” влизат и още няколко други процеси и кампании като целенасоченото изчистване на българския език от турцизми в края на XIX и първите десетилетия на XX век, както и масовата административна смяна на турските названия на селища с български в периода 1920–1934 г.

В този смисъл, според автора, кампаниите за смяна на личните имена, с които обикновено се асоциира понятието „възродителен процес”, би следвало да бъдат разглеждани в по-широк идеологически контекст, надхвърлящ рамките на комунистическия тоталитарен режим, и в по-дългосрочна историческа перспектива.

Движението за изчистването на българския език от турцизми, смяната на турските селищни названия с български, както и кампаниите за смяна на личните имена на турците/мюсюлманите в България в периода 1878–1989 г. представляват поредица от „възродителни процеси”. Разгледани общо, те очертават логиката на една последователно следвана, макар и не винаги публично обоснована и одобрена, държавна политика за изчистване на „турското” (т.е. османско) наследство в пост-османска България. Авторът подчертава, че подобна политика е характерна изобщо за националните държави, вкл. и за Републиканска Турция, където в началото също се провежда политика за „турцизиране“ на гръцките и арабските селищни названия, както и за създаване на единна „турска нация“ в опит да се „заличи“ османското топографско и етническо многообразие.

12. Bulgaristan’da Osmanlı Vakıf Kütüphanelerinden Bir Örnek: Sofya Müftüsü Ebubekir Efendi Kütüphanesi (1777). – Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu, İstanbul–Edirne 9–10–11 Mayıs 2012, Ankara: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü–T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2012, 297–303.

ISBN: 978-975-19-5566-1

Статията представя съдържанието на акт за дарение (*вакъфнаме*) за обществено ползване на книги от личната библиотека на мюфтията на София Ебу Бекир ефенди, датиран от 1777 г. Самият Ебу Бекир ефенди е бил преди това библиотекар в обществената библиотека на мюфтиите Мустафа ефенди и Мехмед ефенди, а след смъртта му в края на 1778 г. службата му е поверена на неговия син Абдуррахман. Така фондовете на две османски обществени библиотеки в София били под контрола на едни и същи лица.

Въз основа на редица допълнителни податки авторът допуска, че през XIX век фондовете на съществуващите обществени османски библиотеки в София са обединени в една библиотека, вероятно тази, която е била при функционираща и днес Баня джамия.

Накрая е представен интелектуалният профил на Ебу Бекир ефенди чрез анализ на заглавията в неговата лична библиотека, общо 174 на брой, които той дарява за обществено ползване през 1777 г. Подчертава се, че съчиненията, които той е притежавал, отразяват до голяма степен неговите професионални изяви като преподавател в мюсюлмански богословски училища (*медресе*) и като официален тълкувател на нормите на шериатското право (*мюфтия*). От друга страна се посочва, че част от заглавията навеждат на мисълта, че Ебу Бекир ефенди е бил библиофил, който се е стремил да притежава сравнително актуални съчинения, както и съчинения на местни автори от София и региона, в частност Самоков. Обърнато е внимание и на факта, че на практика, въпреки акта за дарение за обществено ползване, библиотеката на Ебу Бекир ефенди е имала полуобществен/получастен статут заради поставеното от него условие част от книгите да бъдат обществено достояние едва след като самият той е приключил с тяхното ползване. В края на статията е приложен списък на заглавията на книгите, дарени от Ебу Бекир ефенди.

13. Osmanlı Toplumsal Tarihi İçin Değerli Kaynak Teşkil Eden Tereke ve Muhallefat Kayıtları. – In: Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21–23 Kasım 2012 İstanbul, Bildiriler, eds. Mehmet Yıldırım, Songül Kadioğlu, vol. 1. Ankara: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Daire Bakanlığı, 2013, 259–272.

(без ISBN)

Статията представя извороведчески анализ на спецификата на османските наследствени описи. Изтъкната е тяхната значимост за изследване на социално-икономическите аспекти на историята на различните общности в Османската империя:

наследствено право, материален статус, бит, семейство, отношение към книгата. Авторът подчертава и недостатъците на този тип извори, които трябва да се имат предвид при техния анализ. Изтъква се, че съгласно османската правна уредба не на всички починали се е изготвял наследствен опис, а само при определени условия, и че не всички описи са оцелели до наше време.

Във втората част на статията се представя историографски обзор на публикациите, които използват като основен извор именно такива наследствени описи, съобразно тяхната тематика и териториален обхват. В края на статията е приложена подробна библиографска справка за тези публикации.

14. İbrahim Müteferrika. – In: İbrahim Müteferrika Kağıt Müzesi. Medeniyet Hamuru; Kağıt ve Bir Eski Dönem Kağıthanemiz. Kağıthane-i Yalakabad, eds. Aytekin Vural, Esra Nigar Irmak. Yalova: Yalova Belediyesi, 2013, 79–80. ISBN: 978-605-62350-2-3

Статията представя накратко биографията на първия османски печатар Ибрахим Мютеферика (п. 1747) – образование, семейство, служба в султанския дворец, дипломатически мисии и основно дейността му като печатар и като директор на първата османска фабрика за хартия, разкрита близо до гр. Ялова, недалеч от Истанбул.

15. Osmanlıların Balkanları Fethi ve İdaresinde Mihaloğulları Ailesi (XIV.–XIX. Yüzyıllar): Mülkler, Vakıflar, Hizmetler. – OTAM, 33, 2013, 229–244. ISSN: 1019-469X

15.1. Balkanların Osmanlı Fethi ve İdaresinde Mihaloğlu Ailesi (XIV–XIX’uncu Yüzyıllar): Mülkler, Vakıflar, Hizmetler. – In: XIV. Yüzyıldan Günümüze Balkanlar ve Balkan Tarihi. On Dördüncü Askeri Tarih Kongresi Bildirileri – I, 03–07 Aralık 2012. İstanbul, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2014, 75–85. ISBN: 978-975-409-681-1

Статията е посветена на една от известните османски фамилии, Михалоглу, чиито представители играят важна роля в завоюването и в утвърждаването на османската власт на Балканите. Непосредствено след успешните им военни изяви, представителите на фамилията получават редица привилегии от централната османска власт, която им гласува доверие като полунезависими управители (*удж бейове*) в

погранични региони, откъдето те осъществяват по-нататъшното османско проникване в Европейския Югоизток. В рамките на тези региони те не само рекрутират войската си, но и се утвърждават като най-значимите стопански субекти – султаните ги даряват с права да събират в своя полза данъците от редица села, по-късно тези приходи и други техни недвижими имоти се отчуждават в полза на религиозни фондации (*вакъф*), контролът над които обаче под формата на потомствено управление (*тевлиет*) остава у тях и наследниците им. Вакъфските приходи са предназначени за издръжката на мюсюлмански култови, образователни и благотворителни обекти, построени от самите тях в Плевен и Ихтиман.

16. „Робърт колеж и българската свобода“. – Списание на БАН, 2, 2015, 36–40.

ISSN: 0007-3989

Статията е посветена на ролята на Робърт колеж в Освобождението на България от османско владичество. Подчертава се, че политическите обстоятелства разширяват „образователния“ обхват на колежа – подготвяйки национални лидери, той пробужда националните чувства и гордост у своите възпитаници и стимулира участието им в национално-освободителните движения. Робърт колеж е институцията, благодарение на която светът научава за жестокостите при потушаването на Априлското въстание. В резултат на многопосочните усилия за ангажиране вниманието на политическата класа и общественото мнение, темата за кланетата в България се превръща във водеща новина по първите страници на вестниците в Европа и отвъд океана. Решителната подкрепа на Робърт колеж за българската национална кауза през пролетта и лятото на 1876 г. издига изключително много авторитета на колежа сред самите българи. Някои възпитаници на Робърт колеж участват в Освободителната война.

В заключение авторът подчертава, че ранната история на Робърт колеж съвпада с национално-освободителното движение на българите, с Освобождението и първите стъпки в изграждането на модерни държавни институции. Образователната концепция и учебната програма на Робърт колеж дават на българите, които учат там, точно ония знания и подготовка, от която както те самите, така и българският народ в конкретния исторически момент се нуждаят. Една немалка част от новия български елит след Освобождението получава образование в Робърт колеж, което допринася за популярността и авторитета на учебното заведение сред българската общественост и за превръщането му в своеобразна запазена марка.

17. Bulgaristan Arşivlerinde Saklanan Nehirlerle İlgili Osmanlı Belgeleri. – In: Osmanlı Devleti’nde Nehirler ve Göller, eds. Şakir Batmaz, Özen Tok, vol. 2. Kayseri: Not Yayınları, 2015, 143–150.

ISBN: 978-605-64249-4-6

В статията се представят османски документи от Ориенталския отдел на Националната библиотека „Св. св. Кирили и Методий“, отнасящи се за благоустройствени дейности по различни реки, предприети от османските власти. Някои от тях са свързани с промяна на речните корита, за да се спрат честите наводнения на околните площи. Авторът се спира и на интересен документ от 1848 г. за възстановяването на моста над р. Осъм в Ловеч, една част от който била отнесена при приливна вълна. Подчертава се, че мостът често е ставал жертва на наводнения, след едно от които (1872 г.), през 1876 г., Колю Фичето реконструира моста в познатия му покрит вид.

Към статията са приложени текстовете на използваните документи в транслитерация от арабица на латиница.

18. Osmanlı’nın Gözüyle Avrupa’nın “Tuhaf” Sanatları (XVII.–XIX. Yüzyıllar). – Ege ve Balkan Araştırmaları Dergisi, 1, 2015, 155–166.

ISSN: 2149-066X

18.1. European ‘Seraglios’ and ‘Strange Arts’ as Seen by Ottoman Encounters from the Seventeenth to the Nineteenth Century. – In: Ottoman Empire and European Theatre, vol. 4: Seraglios in Theatre, Music and Literature (Ottomania 6), eds. Michael Hüttler, Hans Ernst Weidinger. Vienna: Hollitzer Verlag, 2016, 231–244 (адаптирана версия на английски език).

ISBN: 978-3-99012-189-4

18.2. Османският поглед към „странните“ изкуства на Европа (XVII–XIX в.). – В: Етнокултури и изкуства. Сборник с изследвания в чест на 70-годишнината на проф. Любомир Миков, доктор на историческите науки, София: НБУ, 2017, 403–415 (адаптирана версия на български език).

ISBN:

В статията се разглежда как османците възприемат европейски културни достижения и изкуства като печатарското изкуство, театъра и операта, и как възприятията им се променят в хода на времето. Първоначалните определения, които те използват за подобни изкуства, са синонимите *asaıib/asaıır* и *garıib/garıır*, заемки от арабския език (*adja'ıb* и *ghara'ıb*), в значение на „странен“, „чудат“, „необикновен“.

Развитото вече през XVII век в Европа печатарство е едно от първите неща, които привличат вниманието и пораждаат коментарите на някои османски интелектуалци. Ибрахим Печеви (п. 1650), родом от унгарския град Печ, описва накратко в своята „История“ развитието на европейското книгопечатане и го определя като „странно“. Друг особено известен османски автор от XVII век, Кятиб Челеби (п. 1657), описва китайския принос към печатарското изкуство в географското съчинение „Огледало на света“. Той посочва, че китайците използват ксилографския метод, а не наборния печат, както европейците, и отбелязва, че от тази гледна точка китайският способ не е толкова лесен, колкото европейският. Дори и първият османски печатар Ибрахим Мютеферика в предговора към печатното издание на същото географско съчинение определя печатарството като „странно изкуство“. През XVIII и XIX век османските посланици в европейските столици често определят оперните представления, които посещават по дипломатическо задължение, като „странни“.

Авторът подчертава, че подобно на най-ранните споменавания в османската литература на изкуството на книгопечатането (XVII век), при които няма и намек за необходимостта от въвеждането му на османска почва, в докладите на османските посланици в Европа през XVIII и XIX век, в които се разказва за „странните“ оперни и театрални представления, също няма намек за пренасянето им във владенията на султана. Все пак, макар и векове по-късно, „странните“ европейски изкуства са възприети от османците, първоначално те стават част от културния живот на османския елит, а впоследствие любимо забавление и на по-широка аудитория.

19. Merkezi Medya'dan Yerel Medya'ya: Vilayet Matbaaları ve Yayınları. – In: 1864 Vilayet Nizamnamesi, eds. Erkan Tural, Selim Çapar. Ankara: TODAİE, 2015, 183–190.

ISBN: 978-975-8918-68-3

В статията се проследява развитието на османското книгопечатане от неговото начало през първата половина на XVIII до втората половина на XIX век. Подчертава се, че до началото на XIX век печатното дело е било концентрирано в османската столица, след което постепенно се разкриват печатници и в провинциалните центрове. Първата

печатница извън Истанбул е разкрита в Кайро през 1822 г., но по-масовото разкриване на провинциални османски печатници е следствие от приетия през 1864 г. „Закон за вилаетите“, съгласно който се предвижда административна реформа със създаване на вилаети по образец на френските департаменти, както и разкриване на вилаетски печатници, които да издават вилаетски вестници. Така в периода от 60-те години на XIX век до началните десетилетия на XX век са създадени 29 вилаетски печатници, в които се печатат общо 47 вестника.

Подчертава се, че първата вилаетска печатница е разкрита в Русе, който става административен център на основания през 1864 г. Дунавски вилает, и съответно печатаният тук в-к „Дунав“ (от 1865 г.) е първият османски вестник, издаван извън Истанбул и Кайро. Обръща се внимание и на трудностите при издаването на вилаетските вестници, вкл. и в-к „Дунав“, като недостиг на персонал и проблеми в самоиздръжката на печатниците, което налага прилагането на административната принуда османските чиновници задължително да се абонираат за вилаетските периодични издания.

20. İbrahim Müteferrika ve Tekirdağ'da İkamet Eden Macar Mültecileri (1720–1740). – In: Rodosto'dan Süleymanpaşa'ya Tekirdağ Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu Bildirileri, 26–27 Mart 2015, ed. Murat Yıldız. İstanbul: Kitabevi, 2016, 411–428.

ISBN: 978-605-4907-89-2

Статията е посветена на една от важните дейности, които Ибрахим Мютеферика е изпълнявал като служител в султанския дворец – асистент на трансилванския княз Ференц Ракоци II по време на изгнаничеството му в Османската империя в периода 1717–1735 г. Привлечен е богат изворов материал, съхраняван в български и турски архивохранилища, свързан основно с изплащането от страна на османската държава на заплата и дневна издръжка на Мютеферика. Подчертава се, че заплата му спада двойно в периода 1729–1730 г. Според автора това се дължи на невъзможността на първия османски печатар да изпълнява пълноценно задълженията си на асистент, както преди, защото именно в тези години той разкрива печатницата си и печата усилено в нея (в рамките на две-три години) половината от общо шестнадесетте ѝ издания. Следващите осем издания на печатницата излизат на по-голям интервал, в период от десет години, и по това време заплата на Мютеферика като асистент на трансилванския княз се покачва, което подсказва, че печатарят отново е бил по-дейно ангажиран със задълженията си на асистент.

**Справка за цитиранията
на научните публикации на
доц. дин Орлин Стаменов Събев
(2006–2017)**

А. Цитирания в чуждестранни издания, 240 бр.:

Sabev, Orlin. Ottoman Medreses in Rusçuk-Rousse. – In: Mélanges Prof. Machiel Kiel. Études réunies et préfacées par Prof. Emérite Abdeljelil Temimi. Zaghuan: Temimi Foundation, 1999, 507-528.

Цит. в:

1. İsmail E. Erünsal, Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri. Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu. Ankara: TTK, 2008, с. 309, бел. 1707.

2. Kamil Çolak, Numan Elibol, Balkanlarda Birlikte Yaşama Tecrübesi: Rusçuk Örneği (1650-1700). – In: Osmanlı İdaresinde Bir Balkan Şehri: Rusçuk, ed. Meral Bayrak (Ferlibaş). İstanbul: Yeditepe, 2011, с. 166, бел. 78.

3. Meral Bayrak (Ferlibaş), Meryem Kaçan Erdoğan, Rusçuk'ta Osmanlı Vakıfları. – In: Osmanlı İdaresinde Bir Balkan Şehri: Rusçuk, ed. Meral Bayrak (Ferlibaş). İstanbul: Yeditepe, 2011, с. 170, бел. 2.

4. İsmail E. Erünsal, Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik. İstanbul: Timaş Yayınları, 2015, с. 283, бел. 194.

Събев, Орлин. Османски училища в българските земи XV–XVIII век. София: Любомъдрие-Хроника, 2001.

Цит. в:

5. Machiel Kiel, Niğbolu. – In: TDV İslam Ansiklopedisi, vol. 33, 2007, с. 89.

6. Simeon Evstatiev, Plamen Makariev, Islam and Religious Education in Bulgaria: Local Tradition and Vis-à-vis Global Change. – In: Yearbook of Muslims in Europe, vol. 2, ed. Jorgen C. Nielsen. Leiden: Brill, 2010, с. 642, бел. 22.

7. Stoyanka Kenderova, Les representations de l'Orient dans les programmes des ecoles torques et bulgares au cours du XIXe siecle. – Res Orientales, 20, 2011, 283–299, с. 284, бел. 2.

8. Grigor Boykov, The Waqf and the Complex of Şihabeddin Paşa in Filibe. – In: Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu, İstanbul-Edirne 9-10-11 Mayıs 2012. Ankara: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü–T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2012, 181–190, с. 185, бел. 18.

9. Пак там, с. 185, бел. 19.

10. Grigor Boykov, Anatolian Emir in Rumelia: Isfendiyaroglu Ismail Bey's Architectural Patronage and Governorship of Filibe (1460s–1470s). – Bulgarian Historical Review, 1–2, 2013, 137–147, с. 140, бел. 16.

Събев, Орлин. Мюсюлманските мистични братства в Шумен, XVII-XIX век. – В: История на мюсюлманската култура по българските земи. Изследвания. Ред. Р. Градева. София: Международен център по проблемите на малцинствата и културните взаимодействия, 2001, 300–323 (в съавторство с Гергана Георгиева).

Цит. в:

11. Machiel Kiel, Şumnu. – In: TDV İslam Ansiklopedisi, vol. 39, 2010, с. 230.

Събев, Орлин. Джамията на Шериф Халил паша (Томбул джамия) в Шумен: следи от диалога между Запада и Ориента. – В: Културните взаимодействия на Балканите и турската архитектура. Международен симпозиум. Сборник от доклади (17–19 май 2000 г., Шумен-България), т. 2. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2001, 611–625.

Цит. в:

12. Emruhan Yalçın, Türk-Bulgar Ortak Kültürü. – Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 43, 2009, 555–576, с. 565, бел. 34.

13. Пак там, с. 566, бел. 36.

Sabev, Orlin. Bulgaristanda Osmanlı Medreseleri. – In: Türkler. Ed. K. Çiçek, vol. 11. Ankara: Yeni Türkiye, 2002, 463–472.

Цит. в:

14. Meral Bayrak (Ferlibaş), Meryem Kaçan Erdoğan, Rusçuk'ta Osmanlı Vakıfları. – In: Osmanlı İdaresinde Bir Balkan Şehri: Rusçuk, ed. Meral Bayrak (Ferlibaş). İstanbul: Yeditepe, 2011, с. 170, бел. 2.

15. Machiel Kiel, Rusçuk. – In: TDV İslam Ansiklopedisi, vol. 35, 2008, с. 250.

Събев, Орлин. Нови архивни извори за османски библиотеки в българските земи през XVII – XIX век. – В: Доклади от Международен симпозиум “Ислямската цивилизация на Балканите”, София, 21-23 април 2000 г. Istanbul: IRCICA, 2002, 223–239.

Цит. в:

16. İsmail E. Erünsal, Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri. Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu. Ankara: TTK, 2008, с. 181, бел. 953.

17. Пак там, с. 253, бел. 1349.

18. Margarita Dobрева, “Aya Kiril ve Metodiy” Milli Kütüphanesine Bağlı Oryantal Bölümü'ndeki “Vidin” Önfonu Defterleri”. – In: Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21–23 Kasım 2012 İstanbul, Bildiriler, ed. Mehmet Yıldırım, Songül Kadıoğlu, vol. 1. Ankara, 2013, 183–219, с. 184, бел. 1.

19. İsmail E. Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2015, с. 168, бел. 50.

20. Пак там, с. 228, бел. 486.

21. Пак там, с. 254, бел. 674.

Sabev, Orlin. The Legend of Köse Mihal: Additional Бел.с. – Turcica, 34, 2002, 241–253.

Цит. в:

22. Gabor Agoston, Bruce Alan Master, Ghaza (gaza). – In: *Encyclopedia of the Ottoman Empire*. New York: Infobase Publishing, 2009, с. 232.

23. Emrah Safa Gürkan, Christian Allies of the Ottoman Empire. – *European History Online (EGO)*, published by the Institute of European History (IEG), Mainz, Dec 03, 2010 (<http://www.ieg-eu-2010-en>, URN: urn:nbn:de:0159-20100921549 [23.01.2011]), бел. 4.

24. Mustafa Alkan, The End of Akıncı Corps in the Ottoman Empire. – *IBAC*, 2, 2012, 492–501, с. 493.

25. Tijana Krstic, Conversion and Converts to Islam. – In: *Writing History at the Ottoman Court: Editing the Past, Fashioning the Future*, eds. H. Erdem Cipa, Emine Fetvacı. Indiana: Indiana University Press, 2013, 58–79, с. 75–76, бел. 19.

26. Mustafa Alkan, Osmanlı Devleti'nde Akıncı Ocağının Sonu. – In: *Gazi Academic View* 13, 2013, 107–116.

27. Gunes Isiksel, Diplomacy, War and Trade: About the Genesis of the Ottoman Empire. – *Anuarul Institutului de Istorie "A. D. Xenopol"* – Iasi, 50, 2013, 31–47, бел. 46.

28. Mariya Kiprovska, Byzantine Renegade and Holy Warrior: Reassessing the Character of Kose Mihal, a Hero of the Byzantino-Ottoman Borderland. – *Türklük Bilgisi Araştırmaları/Journal of Turkish Studies*, 40, 2013, 245–269, с. 247, бел. 6,

29. Пак там, с. 255, бел. 49.

30. Nedim Zahirović, Crtica iz ratovanja na Krajini: napad zapovjednika Bihaća Franza Homera na Ostrožac 31. svibnja 1585. Godine. – *Historical Journal/Historijski Zbornik*, 67/1, 2014, с. 83–92.

31. Yücel Öztürk, Osmanlının Kuruluşunda Akıncı Uç Beyliklerinin Rölü. – In: *Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2015, 167–187, с. 180, бел. 43.

32. Пак там, с. 181, бел. 45.

33. H. Erdem Çıpa, *The Making of Selim: Succession, Legitimacy, and Memory in the Early Modern Ottoman World*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 2017 (https://scholar.google.bg/scholar?cites=12224355034974973807&as_sdt=2005&scioldt=0,5&hl=en).

Събев, Орлин. Книгата в ежедневието на мюсюлманите в Русе (1695-1786 г.). – В: *Алманах за историята на Русе*, 4, 2002, 380–394.

Цит. в:

34. Meryem Kaçan Erdoğan, Tereke Kayıtlarına Göre XVIII. Yüzyılın Ortalarında Rusçuk'ta Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Hayat. – Akademik Araştırmalar Dergisi, 45, 2010, 181–212, c. 211, бел. 94.

35. Meryem Kaçan Erdoğan, 1166–1167/1752–1754 Tarihli (R 37 Numaralı) Rusçuk Şer'iyye Sicili'nin Tanıtımı ve Fihristi. – Vakıflar Dergisi, 35, 2011, 155–176, c. 157, бел. 5.

36. Sean E. Swanick, İbrahim Müteferrika and the Printing Press: A Delayed Renaissance. – In: Papers of the Bibliographical Society of Canada, 52/1, 2014, 269–292, c. 269, бел. 2.

Sabev, Orlin. Private Book Collections in Ottoman Sofia, 1671-1833 (Preliminary notes). – Études balkaniques, 1, 2003, 34–82.

Цит. в:

37. Heidemarie Doganalp-Votzi, Claudia Römer, Herrschaft und Staat. Politische Terminologie des Osmanischen Reiches der Tanzimatzeit, 2008 (https://scholar.google.bg/scholar?cites=14455746699181474907&as_sdt=2005&scioldt=0,5&hl=en)

38. Asim Zubčević, Knjige i njihovi vlasnici prema kassam defterima Saraevskog suda 1762-1787. – Prilozi za orijentalnu filologiju, 60, 2011, 431–450.

39. İsmail E. Erünsal, Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri. Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu. Ankara: TTK, 2008, c. 253, бел. 1349.

40. Henning Sievert, Verlorene Schätze – Bücher von Bürokraten in den Muhallefât-Registern. – In: Buchkultur im Nahen Osten des 17. und 18. Jahrhunderts, eds. Tobias Heinzelmann, Henning Sievert. Bern: Peter Lang, 2010, 199–263, c. 201, бел. 6.

41. Пак там, с. 201, бел. 9.

42. Пак там, с. 223, бел. 118.

43. Hakan Karateke, Seyahatname'deki Popüler Dinî Eserler. – In: Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Yazılı Kaynakları, eds. Hatice Aynur, Hakan Karateke. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2012, 200–239, c. 236, бел. 68.

44. Пак там, с. 236, бел. 69.

45. Henning Sievert, Eavesdropping on the Pasha's Salon: Usual and Unusual Readings of an Eighteenth-Century Ottoman Bureaucrat. – Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies, 41, 2013, 159–195, c. 168, бел. 35.

46. Boris Liebrecht, "Mit Gold nicht aufzuwiegen". Der Wert von Büchern im osmanischen Syrien (11.–13. / 17.–19. Jahrhundert). – Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, 164/3, 2014, 653–686 (https://scholar.google.bg/scholar?cites=14455746699181474907&as_sdt=2005&scioldt=0,5&hl=en).

47. Guy Burak, The Second Formation of Islamic Law: The Hanafi School in the Early Modern Ottoman Empire. Cambridge University Press, 2015, c. 145, бел. 54.

48. İsmail E. Erünsal, Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik. İstanbul: Timaş Yayınları, 2015, c. 228, бел. 486.

49. Olivier Bouquet, Un Grand Vizir dans sa maison. Édition de trois inventaires après décès (1785). – Turcica, 47, 2016, 185–234, c. 197, бел. 39.

Събев, Орлин. Първото османско пътешествие в света на печатната книга (1726-1746). Нов поглед. София: Изд. „Авангард Прима“, 2004.

Цит. в:

50. Baki Tezcan, *The Politics of Early Modern Ottoman Historiography*. – In: *The Early Modern Ottomans. Remapping the Empire*, eds. Virginia H. Aksan, Daniel Goffman. Cambridge University Press, 2007, 167–198, с. 183, бел. 36.

51. Fikret Sarıcaoğlu, Coşkun Yılmaz, *Müteferrika: Basmacı İbrahim Efendi ve Müteferrika Matbaası/Basmacı İbrahim Efendi and the Müteferrika Press*. İstanbul, 2008, с. 343, бел. 16.

52. Пак там, с. 343, бел. 19.

53. Пак там, с. 345, бел. 48.

54. Selim Karahasanoğlu, *Osmanlı Matbaasının Başarısını/Başarısızlığını Yeniden Gözden Geçirmek ya da İbrahim Müteferrika'nın Terekesinin Tespitine Katkı*. – *Journal of Turkish Studies*, Harvard University, 33/1, 2009, 319–328, с. 319.

55. Orhan Koloğlu, *Osmanlı Döneminde Basın Teknikleri ve Araçları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2010, с. 27.

56. Nikos Sigalas, *Des histoires des Sultans a l'histoire de l'État Une enquête sur le temps du pouvoir ottoman (XVIe–XVIIIe siècles)*. – In: *Les Ottomans et le temps*, ed. F. Georgeon, Frederic Hitzel. Leiden: Brill, 2012, 99–128, с. 109, бел. 19.

57. Nadia Danova, *Sur le chemin difficile de la modernisation: бел.s sur la censure dans les Balkans aux XVIIIe–XIXe siecles*. – In: *Travaux de Symposium international Le livre. La Roumanie. L'Europe le 20–24 septembre 2010*. Bucarest, 2011, 74–102, с. 81, бел. 17.

58. Vefa Erginbaş, *Enlightenment in the Ottoman Context: İbrahim Müteferrika and His Intellectual Landscape*. – In: *Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle East. Papers from the Symposium at the University of Leipzig, September 2008*, ed. Geoffrey Roper. Leiden-Boston: Brill, 2014, 53–100, с. 61, бел. 25.

59. Geoffrey Roper, *Arabic Printing: Printing Culture in the Islamic Context*. – In: Houari Touati (ed.), *Encyclopedia of Mediterranean Humanism*, Spring 2014 (<http://www.encyclopedie-humanisme.com/?Arabic-printing>).

60. Geoffrey Roper, *Music, Drama and Orientalism in Print: Joseph Von Kurzböck (1736-1792), His Predecessors and Contemporaries*. – In: Michael Hüttler and Hans Ernst Weidinger (ed.): *Ottoman Empire and European Theatre Vol. II – The Time of Joseph Haydn. From Sultan Mahmud I to Mahmud II (r. 1730–1839)*. Wien: Hollitzer, 2014, 209–230, с. 210, бел. 8.

61. Alex Drace-Francis, *Geneza culturii române modern: Institutiliile scrisului și dezvoltarea identității nationale 1700-1900*. Iași: Editura POLIROM, 2016 (https://scholar.google.bg/scholar?cites=12602099787549739089&as_sdt=2005&scioldt=0,5&hl=en)

Sabev, Orlin. Dariusz Kolodziejczyk. The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681) Defter-i Mufassal-i Eyalet-i Kamanıçe. Cambridge, Masc., 2004. Part 1: Text, Translation, and Commentary, xviii+673+VI c.; Part 2: Facsimile Reproduction of the Defter, 362 c. – Études balkaniques, 1, 2005, 149–151.

Цит. в:

62. Hakan T. Karateke, The Ottoman Survey Register of Podolia. – Journal of the American Oriental Society, April–June 2008.

Sabev, Orlin. Osmanlı Dönemi Şumnu Tekkeleri. – In: Uluslar arası Bursa Tasavvuf Kültürü Sempozyumu 4. Ed. M. Temelli. Bursa: Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı, 2005, 179–191.

Цит. в:

63. Halmi Mehmed, Bulgaristan'da Halveti Tekkeleri. – Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6, 2016, 66–82, с. 71, бел. 30.

64. Пак там, с. 71, бел. 32.

65. Пак там, с. 77, бел. 86.

Sabev, Orlin. İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni (1726–1746). Yeniden Değerlendirme. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2006.

Цит. в:

66. Bülent Yılmaz, Book Review: Ibrahim Muteferrika or First Ottoman Printing Adventure (1726–1746): The New Re-evaluation. – Bilgi Dünyası, 7/2, 2006, 318–319.

67. Erhan Afyoncu, Tanzimat Öncesi Osmanlı Tarihi Araştırma Rehberi. İstanbul: Yeditepe, 2007, с. 414.

68. Fikret Sarıcaoğlu, Coşkun Yılmaz, Müteferrika. Basmacı İbrahim Efendi ve Müteferrika Matbaası. İstanbul: Esen Ofset, 2008, с.115, бел. 24.

69. Пак там, с.116, бел. 48.

70. Пак там, с.117, бел. 64.

71. Tülay Fenerci, The Origins of Legal Deposit in Turkey. – Library History, 24/1, 2008, 23–36, с. 34, бел. 13.

72. Пак там, с. 34, бел. 14.

73. Пак там, с. 34, бел. 15.

74. Kitab-ı Cihannüma: 360 Yıllık Bir Öykü: /A 360-Year-Old Story. İstanbul: Boyut, 2008, с. 26.

75. İsmail E. Erünsal, Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri. Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu. Ankara: TTK, 2008, с. 736.

76. Tijana Krstić, Illuminated by the Light of Islam and the Glory of the Ottoman Sultanate: Self-Narratives of Conversion to Islam in the Age of Confessionalization. – Comparative Studies in Society and History, 51, 2009, 35–63, с. 61, бел. 109.

77. Emily Zoss, An Ottoman View of the World: The Kitab Cihannüma and Its Cartographic Contexte. – In: The Islamic Manuscript Tradition: Ten Centuries of Book Arts in Indiana University

Collections, ed. Christiane J. Gruber. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 2009, c. 215, бел. 2.

78. Alper Çeker, *Kitap Nedir?* – Mostar. *Aylık Kültür ve Aktüalite Dergisi*, 57, 2009.

79. Meryem K. Erdoğan, Meral Bayrak Ferlibaş, Kamil Çolak, Rusçuk Ayanı Tirsiniklizade İsmail Ağa ve Dönemi (1796–1806). İstanbul: Yeditepe, 2009, c. 215, бел. 243.

80. Christoph Herzog, *Enlightenment and the Kemalist Republic: A Predicament*. – *Journal of Intercultural Studies*, 30/1, 2009, 21–37.

81. Metin M. Hosgel, Thomas J. Miceli, Jared Rubin, *Guns and Books: Legitimacy, Revolt and Technological Change in the Ottoman Empire*. – University of Connecticut Department of Economics Working Paper Series, 12, 2009, c. 2, бел. 1.

82. Пак там, с. 15, бел. 9.

83. Пак там, с. 16, бел. 10.

84. Szonja Schmidt, *Ibrahim Müteferrika szerepe a 18. századi oszmán reformokban*. – *Magyar Könyvszemle*, 125/2, 2009, бел. xix.

85. Yasemin Gencer, *İbrahim Müteferrika and the Age of Printed Manuscript*. – In: *The Islamic Manuscript Tradition. Ten Centuries of Book Arts in Indiana University Collections*, ed. Christiane Gruber. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 2009, 154–193, c. 186, бел. 1.

86. Пак там, с. 188, бел. 25

87. Пак там, с. 189, бел. 38

88. Пак там, с. 189, бел. 39

89. Пак там, с. 189, бел. 50

90. Пак там, с. 189, бел. 51

91. Пак там, с. 190, бел. 52

92. Пак там, с. 192, бел. 94

93. Пак там, с. 192, бел. 95

94. Selim Karahasanoğlu, *Osmanlı Matbaasının Başarısını/Başarısızlığını Yeniden Gözden Geçirmek ya da İbrahim Müteferrika'nın Terekesinin Tespitine Katkı*. – *Journal of Turkish Studies*, Harvard University, 33/1, 2009, 319–328, c. 319, бел. 1.

95. Bilal Yurtoğlu, *Katip Çelebi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2009, c. 193, бел. 252.

96. Yahya Erdem, *Müteferrika Baskılarından Batı Dillerine Yapılan İlk Çeviriler*. – *Müteferrika*, 38, 2010, 55–78, c. 56, бел. 1.

97. Henning Sievert, *Verlorene Schätze – Bücher von Bürokraten in den Muḥallefāt-Registern*. – In: *Buchkultur im Nahen Osten des 17. und 18. Jahrhunderts*, eds. Tobias Heinzelmann, Henning Sievert, Bern: Peter Lang, 2010, 199–263, c. 222, бел. 116.

98. Пак там, с. 223, бел. 117.

99. Пак там, с. 223, бел. 120.

100. Meryem Kaçan Erdoğan, *Tereke Kayıtlarına Göre XVIII. Yüzyılın Ortalarında Rusçuk'ta Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Hayat*. – *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 45, 2010, 181–212, c. 211, бел. 94.

101. Özer Soysal, Osmanlı'da Neler Okundu, 'Kütüphane Kurumu' Nasıl Algılandı, Kurumlaşan 'Gelenek' Yoksa 'Kütüphane Kültürü' Müydü? – Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 50/2, 2010, 163–175, с. 166.
102. Virginia H. Aksan, Islam-Christian Transfers of Military Technology, 1730–1918. – European History Online, published 2011-01-04 (<http://www.ieg-ego.eu/en/threads/models-and-stereotypes/from-the-turkish-menace-to-orientalism/virginia-h-aksan-islam-christian-transfers-of-military-technology-1730-1918>), бел. 15.
103. Пак там, бел. 16.
104. Meral Bayrak (ed.), Osmanlı İdaresinde Bir Balkan Şehri Rusçuk. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2011, с. 333.
105. Irvin Cemil Schick, Print Capitalism and Women's Sexual Agency in the Late Ottoman Empire. - Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East, 31/1, 2011, 196–216, с. 197, бел. 2.
106. Tijana Krstić, Contested Conversions to Islam: Narratives of Religious Change in the Early Ottoman Empire. Palo Alto, Calif.: Stanford University Press, 2011, с. 203, бел. 102.
107. Мирослав Павловић, Форсирана или аутономна модернизација? Османске реформе у XVIII веку у контексту европских утицаја. – Истраживања, 22, 2011, 1–20, с. 11, бел. 37.
108. Hatice Aynur, Arap Harfli Türkçe Basılı Kitaplarda İçkapağın Gelişimi: 1826–1923. – In: Yücel Dağlı Anısına “Geldi Yücel, Gitti Yücel. Bir Nefes Gibi...”, eds. Evangelia Balta, Yorgos Dedes, Emin Nedret İşli, M. Sabri Koz. İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2011, 79–101, с. 83, бел. 13.
109. Virginia Aksan, Who Was an Ottoman? Reflections on “Wearing Hats” and “Turning Turk”. – In: Europa und die Türkei im 18. Jahrhundert /Europe and Turkey in the Eighteenth Century, ed. Barbara Schmidt-Haberkamp. Bonn University Press by V&R unipress, Göttingen, 2011, 305–318, с. 314–315, бел. 15.
110. Sevim Selamet, Türk Hat Sanatı, Harf Devrimi ve Tipografi Üzerine Bir Değerlendirme. - Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11/39, 2012, 171–183, с. 181.
111. Metin M. Hosgel, Thomas J. Miceli, Jared Rubin, The Political Economy of Mass Printing: Legitimacy and Technological Change in the Ottoman Empire. – Journal of Comparative Economics, 40/3, 2012, 357–371.
112. Meltem Akbaş, The Military March of Physics – I: Physics and Mechanical Sciences in the Curricula of the 19th Century Ottoman Military Schools. – Osmanlı Bilimi Araştırmaları, 13/2, 2012, 65–84, с. 66, бел. 4.
113. Nikos Sigalas, Des histoires des Sultans a l'histoire de l'État Une enquete sur le temps du pouvoir ottoman (XVIe-XVIIIe siecles). – In: Les Ottomans et le temps, ed. F. Georgeon, Frederic Hitzel. Leiden: Brill, 2012, 99–128, с. 109, бел. 19.
114. Hakan Yüksel, Zamanın Tekeline Çomak Sokmak: Osmanlı İmparatorluğu'nda Toplumsal Yanlılıklar ve Matbaa. – Kültür ve İletişim/Culture and Communication, 15/1, 2012, 91–128, с. 128.
115. Uğur Demir, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Topkapı Sarayı Kütüphanesi'ne İntikali Meselesi. – Osmanlı Araştırmaları/Journal of Ottoman Studies 39, 2012, 205–216, с. 214, бел. 38.

116. Miguel A. Extremera, "Y Asi No Usan Los Libros Sino Los Manuscritos" La Problematica de la Cultura Impresa en el Imperio Otomano (Siglos XV–XIX). – *Mediterranean-ricerche storiche*, 9/25, 2012, 213–228, c. 224, бел. 45.
117. Natalia Bachour, *Oswaldus Crollius und Daniel Sennert im frühneuzeitlichen Istanbul*. Freiburg: Centaurus Verlag & Media UG, 2012, c. 407.
118. Uğur Kurtaran, Sultan Birinci Mahmud Dönemi (1730–1754) Islahat Hareketleri. – *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/2, 2013, 167–179, c. 169, бел. 9.
119. Michael F. Suarez, C. J., H. R. Woudhuysen (eds.), *The Book: A Global History*, Oxford: Oxford University Press 2013, c. 543.
120. İsmail E. Erünsal, *Osmalılarda Safahlık ve Sahaflar*. İstanbul: Timaş, 2013, c. 150, бел. 4.
121. Ahmed Nezih Galitekin, İbrahim Müteferrika Eserlerinden Yalova Kağıthanesi. İstanbul, 2013, c. 39, бел. 66.
122. Пак там, с. 47, бел. 86.
123. Erhan Afyoncu, İbrahim Müteferrika Hakkında Önemli Bir Vesika. – *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 28, 2013, 51–56, c. 51, бел. 1.
124. Özgür Türesay, An Almanac for Ottoman Women: Бел.s on Ebüzziya Tevfik's Takvimü'n-nisa (1317/1899). – In: *A Social History of Late Ottoman Women: New Perspectives*, eds. Duygu Köksal, Anastasia Falierou. Leiden: Brill, 2013, 225–248, c. 228, бел. 8.
125. İbrahim Müteferrika Kağıt Müzesi. Medeniyet Hamuru; Kağıt ve Bir Eski Dönem Kağıthanemiz. Kağıthane-i Yalakabad, eds. Aytekin Vural, Esra Nigar Irmak. Yalova: Yalova Belediyesi, 2013, c. 160.
126. Zsuzsa Barbarics-Hermanik, İbrahim Müteferrika als transkultureller Vermittler im Osmanischen Reich. – In: *Frieden und Konfliktmanagement in interkulturellen Räumen. Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit*, eds. Arno Strohmeier, Norbert Spannenberger. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2013, 283–308, c. 287, бел. 30.
127. Christiane Gruber, Sune Haugbolle, *Visual Culture in the Modern Middle East. Rhetoric of the Image*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 2013, c. 315.
128. Vefa Erginbaş, Enlightenment in the Ottoman Context: İbrahim Müteferrika and His Intellectual Landscape. – In: *Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle East. Papers from the the Symposium at the University of Leipzig, September 2008*, ed. Geoffrey Roper. Leiden-Boston: Brill, 2014, 53–100, c. 61, бел. 22.
129. Baki Tezcan, İbrâhîm Müteferrika ve Risâle-i İslâmiyye. – In: *Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe: İsmail E. Erünsal'a Armağan*, eds. Hatice Aynur, Bilgin Aydın, and Birol Ülker. İstanbul: Ülke Yayınları, 2014, 515–556, c. 516, бел. 1.
130. Пак там, с. 521, бел. 18.
131. Geoffrey Roper, *Arabic Printing: Printing Culture in the Islamic Context*. – In: Houari Touati (ed.), *Encyclopedia of Mediterranean Humanism*, Spring 2014 (<http://www.encyclopedie-humanisme.com/?Arabic-printing>).

132. Geoffrey Roper, *Music, Drama and Orientalism in Print: Joseph Von Kurzböck (1736-1792), His Predecessors and Contemporaries*. – In: *Ottoman Empire and European Theatre Vol. II – The Time of Joseph Haydn. From Sultan Mahmud I to Mahmud II (r. 1730–1839)*, eds. Michael Hüttler, Hans Ernst Weidinger, Wien: Hollitzer, 2014, 209–230, c. 210, бел. 8.
133. Ertan Gökmen, *Manisa Mevlevihanesi Şeyhi Mehmed Bahaeddin Efendi'nin Terekesi (1771)*. – *Sufi Araştırmaları/Sufi Studies*, 9, 2014, 1–62, c. 19, бел. 67.
134. Alan Mikhail, *The Animal in Ottoman Egypt*. Oxford University Press, 2014, c. 188, бел. 24.
135. Mehmet Ali Akkaya, *The Place and Importance of Turkish Incunable Printing in History*. – *Journal of Balkan Libraries Union*, 2/1, 2014, 28–37, c. 37.
136. Mehmet Ali Karaman, *Osmanlı Modernleşmesinde Basın*. – *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 2014, 131–142, c. 134, бел. 12.
137. Nazan Karakaş Özür, *Cihannüma'dan Yansıyanlar: Bir Doküman Analizi*. – *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, 29, 2014, 120–144, c. 126.
138. Пак там, с. 127.
139. Пак там, с. 132.
140. İsmail E. Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2015, c. 385, бел. 41.
141. Marloes Cornelissen, *Paintings, Powder Puffs, and Porcelain Chocolate Cups in Pera: the Private World of the Dutch Ambassador's Sister in Early 18th-Century Istanbul*. – In: *Osmanlı İstanbulu II*, eds. Feridun M. Emecen, Ali Akyıldız, Emrah Safa Gürkan. İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2015, 723–756, c. 731, бел. 15.
142. Bekir Koç, *Tuna Vilayeti Gazetesi ve İçeriğine Dair Bazı Bilgiler (Mart 1865 – Mart 1868)*. – *Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 34/57, 2015, 121–158, c. 123, бел. 1.
143. Anna Malecka, *How Turks and Persians Drank Coffee: a Little-known Document of Social History by Father J. T. Krusinski*. – *Turkish Historical Review*, 6/2, 2015, 175–193.
144. Uğur Kurtaran, *Osmanlı Diplomasi Tarihinin Yazımında Kullanılan Başlıca Kaynaklar İle Bu Kaynakların İncelenmesindeki Metodolojik ve Diplomatik Yöntemler Üzerine Bir Değerlendirme*. – *OTAM*, 38, 2015, 107–139, c. 115, бел. 69.
145. Пак там, с. 117, бел. 72.
146. Пак там, с. 129, бел. 148.
147. Frank Griffel, *Islam and Rationality: The Impact of al-Ghazali*. Papers collected ...vol. 2, 2015, c. 288, бел. 24.
148. Nil Pektaş, *The Beginnings of Printing in the Ottoman Capital: Book Production and Circulation in Early Modern Constantinople*. – *Studies in Ottoman Science/Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 16/2, 2015, 3–32, c. 4, бел. 6.
149. Ünal Araç, *18. Yüzyıl İngiliz Gazetelerinde Osmanlı Kültürü: 1718–1730*. – *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, 2015, 7–27, c. 17.
150. Necmettin Aygün, *Bir İmamın Kitap Ticaretiyle Münasebeti: Akçaabatlı Derviş Mehmet (1847)*. – *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 20, 2016, 117–136, c. 124, бел. 35.

151. Fatma Davulcu, Halil Kıpçak, Başlangıcından Harf Devrimi'ne Kadar Türkiye'de Basım ve Yayının Kısa Bir Tarihçesi. – Türk Kütüphaneciliği, 30/2, 2016, 251–260, c. 254.

152. Erhan Afyoncu, Ahmet Önal, İbrahim Müteferrika'nın Lehistan Elçiliği ve Bilinmeyen Sefaretnamesi. – Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies, 48, 2016, 105–142, c. 105, бел. 1.

153. Пак там, с. 108, бел. 12.

154. Yasin Meral, Yona ben Ya'kov Aşkenazi ve Matbaacılık Faaliyetleri (1710–1778). – In: Osmanlı İstanbulu IV, eds. Feridun M. Emecen, Ali Akyıldız, Emrah Safa Gürkan. İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2016, 775–796, c. 787, бел. 25.

155. Пак там, с. 787, бел. 26.

156. Пак там, с. 789, бел. 31.

157. Пак там, с. 789, бел. 32.

158. Nazan Karakaş Özur, Coğrafyanın Cihannüması: Coğrafyacıların Cihannüma İncelemeleri. – In: Uluslararası Katip Çelebi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, eds. Turan Gökçe, Mikail Acıpınar, İrfan Kokdaş, Özer Küpeli. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, 2017, 265–278, c. 265, бел. 2.

Sabev, Orlin. Formation of Ottoman Print Culture (1726–1746): Some General Remark. – In: New Europe College. Regional Program 2003–2004, 2004–2005, New Europe College, Bucharest, 2007, 293–333.

Цит. в:

159. Dana Sajdi, Print and Its Discontent. A Case for Pre-Print Journalism and Other Sundry Print Matters. – The Translator, 15/1, 2009, 105–138, c. 106, бел. 1.

160. Virginia H. Aksan, Islam-Christian Transfers of Military Technology, 1730–1918. – European History Online, published 2011-01-04 (<http://www.ieg-ego.eu/en/threads/models-and-stereotypes/from-the-turkish-menace-to-orientalism/virginia-h-aksan-islam-christian-transfers-of-military-technology-1730-1918>), бел. 15.

161. Virginia Aksan, Who Was an Ottoman? Reflections on “Wearing Hats” and “Turning Turk”. – In: Europa und die Türkei im 18. Jahrhundert /Europe and Turkey in the Eighteenth Century, ed. Barbara Schmidt-Haberkamp. Bonn University Press by V&R unipress, Göttingen, 2011, 305–318, c. 314–315, бел. 15.

162. Пак там, с. 315, бел. 16.

163. Caspar Hillebrand, A Researcher's List and Bibliography of Ottoman Travel Accounts to Europe (2nd Edition). Bonn, 2014, c. 73.

164. Sean E. Swanick, İbrahim Müteferrika and the Printing Press: A Delayed Renaissance. – Papers of the Bibliographical Society of Canada, 52/1, 2014, 269–292, c. 273, бел. 8.

165. Пак там, с. 278, бел. 23.

166. Пак там, с. 278, бел. 25.

167. Ami Ayalon, *The Arabic Print Revolution: Cultural Production and Mass Readership*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, с. 8, бел. 23.

168. Пак там, с. 9, бел. 30.

Sabev, Orlin. The First Ottoman Turkish Printing Enterprise: Success or Failure (A Reassessment). – In: Ottoman Tulips, Ottoman Coffee. Leisure and Lifestyle in the Eighteenth Century, ed. Dana Sajdi. London-New York: I. B. Tauris & Co, 2007, 63–89.

Цит. в:

169. Astrid Meier, Sajdi, Dana (Hrsg.): *Ottoman Tulips, Ottoman Coffee. Leisure and Lifestyle in the Eighteenth Century*. London: I.B.Tauris 2008. – *Historische Literatur*, 8/2, 2010, с. 442.

170. Dana Sajdi, *Print and Its Discontentc. A Case for Pre-Print Journalism and Other Sundry Print Matters*. – *The Translator*, 15/1, 2009, 105–138, с. 106, бел. 1.

171. Пак там, с. 120, бел. 15.

172. Ami Ayalon, *Was There a Printing Revolution in the Middle East? – Zmanim: A Historical Quarterly*, 112, 2010, 50–59 (http://www.jstor.org/stable/23447048?seq=1#page_scan_tab_contents).

173. Vefa Erginbaş, *Enlightenment in the Ottoman Context: İbrahim Müteferrika and His Intellectual Landscape*. – In: *Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle East. Papers from the Symposium at the University of Leipzig, September 2008*, ed. Geoffrey Roper. Leiden-Boston: Brill, 2014, 53–100, с. 61, бел. 22.

174. Geoffrey Roper, *Arabic Printing: Printing Culture in the Islamic Context*. – In: Houari Touati (ed.), *Encyclopedia of Mediterranean Humanism*, Spring 2014 (<http://www.encyclopedie-humanisme.com/?Arabic-printing>).

175. Pınar Emiralioğlu, *Geographical Knowledge and Imperial Culture in the Early Modern Ottoman Empire*. Ashgate Publishing, 2014, с. 153, бел. 46.

176. Пак там, с. 153, бел. 48.

177. Sean E. Swanick, *İbrahim Müteferrika and the Printing Press: a Delayed Renaissance*. – *Papers of the Bibliographical Society of Canada*, 52/1, 2014, 269–292, с. 269, бел. 2.

178. Пак там, с. 284, бел. 45

179. Пак там, с. 284, бел. 46.

180. Пак там, с. 291, бел. 66.

181. Ami Ayalon, *New Practices: Arab Printing, Publishing and Mass Reading*. – In: *A Global Middle East: Mobility, Materiality and Culture in the Modern Age, 1880–1940*, eds. Liat Kozma, Cyrus Schayegh, Avner Wishnitzer. London: I.B. Tauris, 2015, с. 321–344, с. 341, бел. 7.

182. Molly Green, *The Edinburgh History of the Greeks, 1453 to 1768: the Ottoman Empire*. Edinburgh University Press, 2015 (https://scholar.google.bg/scholar?cites=4739913714721531928&as_sdt=2005&scioldt=0,5&hl=en).

183. Calestous Juma, *Innovation and Its Enemies: Why People Resist New Technologies*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2016, с. 68–94

(https://scholar.google.bg/scholar?cites=4739913714721531928&as_sdt=2005&scioldt=0,5&hl=en).

184. Ami Ayalon, *The Arabic Print Revolution: Cultural Production and Mass Readership*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, с. 1, бел. 3.

185. Пак там, с. 2, бел. 6.

186. Nabil Matar, *The Arabic-Speaking Peoples and “Globalization”: The Eighteenth Century*. – *The Eighteenth Century*, 58/1, 2017, с. 121–125

(https://scholar.google.bg/scholar?cites=4739913714721531928&as_sdt=2005&scioldt=0,5&hl=en).

Sabev, Orlin. Bir Hayrat ve Nostalji Eseri: Şumnu’daki Tombul Cami Külliyesi ve Banisi Şerif Halil Paşa’nın Vakfettiği Kitap Kataloğu. – In: Enjeux politiques, économiques et militaires en mer Noire (XIVe-XXIe siècles), études à la mémoire de Mihail Guboglu, eds. Faruk Bilici, Ionel Căndea, Anca Popescu. Braïla: Musée de Braïla-Editions Istros, 2007, 557–583.

Цит. в:

187. İsmail E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri. Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu*. Ankara: TTK, 2008, с. 230, бел. 1217.

188. İsmail E. Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2015, с. 209, бел. 344.

Sabev, Orlin. Tales of Ottoman Book Theft. – Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies, 29, 2007, 173–201.

Цит. в:

189. Abdullah Poş, *Taşrada Kitapsever Bir Toplum: Tarsus Müslümanları Örneği (1827–1918)*. – *İstem*, 12/24, 2014, 103–129, с. 106, бел. 6.

Sabev, Orlin. A Portrait of the Printer as a Young Man. The Transylvanian Past of the First Ottoman Printer. – Colloquia Journal of Central European History, 15, 2008, 30–43.

Цит. в:

190. Baki Tezcan, *İbrâhîm Müteferrika ve Risâle-i İslâmiyye*. – In: *Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe: İsmail E. Erünsal’a Armağan*, eds. Hatice Aynur, Bilgin Aydın, and Birol Ülker. İstanbul: Ülke Yayınları, 2014, 515–556, с. 551, бел. 95.

Sabev, Orlin. Political and Mental Borders: Austrian-Ottoman Relations in the First Half of the Eighteenth Century and the First Ottoman-Turkish Printing Press. – In: Kommunikation und Information im 18. Jahrhundert. Das Beispiel der Habsburgermonarchie, eds. Johannes Frimmel, Michael Wögerbauer. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2009, 91–99.

Цит. в:

191. Zsuzsa Barbarics-Hermanik, İbrahim Müteferrika als transkultureller Vermittler im Osmanischen Reich. – In: *Frieden und Konfliktmanagement in interkulturellen Räumen. Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit*, eds. Arno Strohmeyer, Norbert Spannenberger. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2013, 283–308, с. 284, бел. 7.

Събев, Орлин. Кражбата на книги в Османската империя през XIX век: престъпление и наказание. – В: Балканите между традицията и модерността. Административни, социално-икономически и културно-просветни институции в балканските провинции на Османската империя (XVIII–XIX век). София: ИК „Гутенберг“, 2009, 177–199.

Цит. в:

192. Svetla Ianeva, Nadya Danova (ed.) Балканите между традицията и модерността. Административни, социално-икономически и културно-просветни институции в балканските провинции на Османската империя (XVIII–XIX век) [The Balkans between Tradition and Modernity. Administrative, Socio-Economic, Cultural and Educational Institutions in the Balkan Provinces of the Ottoman Empire, 18th-19th Centuries] (Sofia: Gutenberg Publishing, 2009), рс. 291, ISBN 978-954-617-078-1. - *Turkish Historical Review*, 2, 2011, 87–89, с. 88.

Sabev, Orlin. Rich Men, Poor Men: Ottoman Printers and Booksellers Making Fortune or Seeking Survival (Eighteenth-nineteenth Centuries). – *Oriens*, 37, 2009, 177–190.

Цит. в:

193. İsmail E. Erünsal, Sosyal ve İktisadi Tarihimize Kaynak Olarak Sahhaf Terekeleri. – In: *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yonetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21–23 Kasım 2012 İstanbul, Bildiriler*, eds. Mehmet Yıldırım, Songül Kadioğlu, vol. 1. Ankara, 2013, 253–258, с. 253, бел. 5.

194. İsmail E. Erünsal, Osmalılarda Safahlık ve Sahaflar. İstanbul: Timaş, 2013, с. 25, бел. 19.

195. Vefa Erginbaş, Enlightenment in the Ottoman Context: İbrahim Müteferrika and His Intellectual Landscape. – In: *Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle East. Papers from the Symposium at the University of Leipzig, September 2008*, ed. Geoffrey Roper. Leiden-Boston: Brill, 2014, 53–100, с. 61, бел. 22.

196. Sean E. Swanick, İbrahim Müteferrika and the Printing Press: A Delayed Renaissance. – *Papers of the Bibliographical Society of Canada*, 52/1, 2014, 269–292, с. 284, бел. 45.

197. Miri Shefer-Mossensohn, Science among the Ottomans. The Cultural Creation & Exchange of Knowledge. Austin: University of Texas Press, 2015, с. 193, бел. 33.

198. Пак там, с. 193, бел. 40.

199. Nesibe Kablander, Tezkiretü'l-Evliya'yı Türkçeye Tercüme Ettiği İddia Edilen Bazı İsimlere Dair Eleştirel Bir İnceleme. – In: *V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi 12–15 Mayıs 2016 Isparta – Bildiriler Kitabı IV*, 55–68, с. 60.

Sabev, Orlin. Balkanlarda Osmanlı Kitapçılığı: 18. Yüzyılda Bir Sahafın Kitapları. – In: XV. Türk Tarih Kongresi Ankara: 11–15 Eylül 2006. Kongreye Sunulan Bildiriler. 4. Cilt – 3. Kısım. Osmanlı Tarihi – C. Ankara: Turk Tarih Kurumu, 2010, 1809–1853.

Цит. в:

200. Bülent Ağaoglu, Sahaflar Üzerine Kitaplar, Makaleler ve Köşe Yazıları (I). – Müteferrika, 43, 2013, 61–74, с. 70.

201. İsmail E. Erünsal, Sosyal ve İktisadi Tarihimize Kaynak Olarak Sahhaf Terekeleri. – In: Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21–23 Kasım 2012 İstanbul, Bildiriler, eds. Mehmet Yıldırım, Songül Kadioğlu, vol. 1. Ankara, 2013, 253–258, с. 253, бел. 5.

202. İsmail E. Erünsal, Osmalılarda Safahlık ve Sahaflar. İstanbul: Timaş, 2013, с. 25, бел. 18

203. Пак там, с. 92-93, бел. 212.

204. Faruk Doğan, Bir Eğitim Tarihi Kaynağı Olarak Giresun Şer'ıye Sicilleri: Tereke Kayıtlarına Yansıyan Kitaplar. – Turkish Studies, 10/9, 2015, 153–168, с. 168.

Sabev, Orlin. A Virgin Deserving Paradise or a Whore Deserving Poison: Manuscript Tradition and Printed Books in Ottoman Turkish Society. – In: Friars, Nobles and Burghers – Sermons, Images and Printc. Studies of Culture and Society in Early-Modern Europe, In Memoriam István György Tóth, eds. Jaroslav Miller, László Kontler. Budapest: CEU University Press, 2010, 389–409.

Цит. в:

205. Ioanna Feodorov, Beginnings of Arabic Printing in Ottoman Syria (1706–1711). The Romanian's Part in Athanasius Dabbas's Achievementc. – ARAM, 25/1–2, 2013, 231–260, с. 233, бел. 8.

206. Пак там, с. 234, бел. 17.

207. Пак там, с. 234, бел. 21.

208. Пак там, с. 234, бел. 24.

209. Vefa Erginbaş, Enlightenment in the Ottoman Context: İbrahim Müteferrika and His Intellectual Landscape. – In: Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle East. Papers from the Symposium at the University of Leipzig, September 2008, ed. Geoffrey Roper. Leiden-Boston: Brill, 2014, 53–100, с. 61, бел. 22.

210. Timothy J. Fitzgerald, Reaching the Flockc. Literacy and the Mass Reception of Ottoman Law in the Sixteenth-Century Arab World. – In: Law and Legality in the Ottoman Empire and Republic of Turkey, eds. Kent F. Schull, M. Safa Saraçoğlu, Robert Zens. Indiana University Press, 2016, 9–25, с. 13, бел. 15.

211. Ami Ayalon, The Arabic Print Revolution: Cultural Priduction and Mass Readership. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, с. 1, бел. 3.

212. Пак там, с. 8, бел. 23.

213. Пак там, с. 9, бел. 30.

Sabev, Orlin. In Search of Lost Time: How “Late” was the Introduction of Ottoman-Turkish Printing? – In: Europa und die Türkei im 18. Jahrhundert /Europe and Turkey in the Eighteenth Century, ed. Barbara Schmidt-Haberkamp. Bonn University Press by V&R unipress, Göttingen, 2011, 447–456.

Цит. в:

214. Vefa Erginbaş, Enlightenment in the Ottoman Context: İbrahim Müteferrika and His Intellectual Landscape. – In: Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle East. Papers from the Symposium at the University of Leipzig, September 2008, ed. Geoffrey Roper. Leiden-Boston: Brill, 2014, 53–100, с. 61, бел. 22.

215. Caspar Hillebrand, A Researcher’s List and Bibliography of Ottoman Travel Accounts to Europe (2nd Edition). Bonn, 2014, с. 73.

216. Ami Ayalon, The Arabic Print Revolution: Cultural Production and Mass Readership. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, с. 3, бел. 9.

217. Пак там, с. 4, бел. 13.

218. Пак там, с. 9, бел. 27.

Sabev, Orlin. Okuyan Taşralı Bir Toplum: Rusçuk Müslümanlarının Kitap Sevgisi (1695-1786). – In: Balkanlar’da İslam Medeniyeti Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri, Bükreş, Romanya/1-5 Kasım 2006, vol. 2, İstanbul: IRCICA, 2011, 575–607.

Цит. в:

219. İsmail E. Erünsal, Osmanlılarda Sahhaflık ve Sahhafılar: Yeni Bazı Belge ve Bilgiler. – Osmanlı Araştırmaları, 29, 2007, 99–146, с. 119, бел. 91.

220. İsmail E. Erünsal, Osmanlılarda Safahlık ve Sahaflar. İstanbul: Timaş, 2013, с. 67, бел. 73.

221. Abdullah Poş, Taşrada Kitapsever Bir Toplum: Tarsus Müslümanları Örneği (1827–1918). – İstem, 12/24, 2014, 103–129, с. 116, бел. 82.

Sabev, Orlin. Bulgaristan Bektaşî Tekkelerinden Bir Örnek: Vranikon Hafız Baba Tekkesi. – Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 57, 2011, 175–189.

Цит. в:

222. Namık Sinan Turan, Osmanlı Toplumunun 17. Yüzyılımı Seyahatname’nin Sayfalarında Aramak. – Evrensel Kültür Dergisi, 267, 2014, 46–51, с. 50, бел. 14.

Sabev, Orlin. Osmanlı Sonrası Bulgaristan’da ‘Yeniden Doğuş’ Süreçleri. – In: 89 Göçü. Bulgaristan’da 1984-89 Azınlık Politikaları ve Türkiye’ye Zorunlu Göç, eds. Neriman Ersoy-Hacısalihoglu, Mehmet Hacısalihoglu. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR) & Balkanlar Medeniyet Merkezi (BALMED), 2012, 121–136.

Цит. в:

223. Aydin Ersöz, Türklerin Bulgaristan'dan 1989 Zorunlu Göçünün Çağdaş Dans Sanatına Yansıması. – Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8/38, 2015, 1067–1074, c. 1070.

Sabev, Orlin. 1910'lerde Savaş ve Eğitim: Savaş Koşullarında İstanbul Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji. – In: Uluslararası Balkan Sempozyumu Balkan Savaşlarının 100. Yılı, 11–13 Mayıs 2012. Bildiriler, eds. Kenan Gültürk, C. Bilal Nur. İstanbul: Bağcılar Belediyesi Başkanlığı, 2012, 564–583.

Цит. в:

224. Hakan Bacanlı, Balkan Savaşları Kaynakçası. – Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies, 12/2, 2012, 265–307, c. 303.

225. Ümit Akca, Protestan Misyonerler ve Milli Devletlerin Doğuşu: Robert Kolej ve Bulgar Milli Devleti Örneği. – Sosyoloji Konferansları, 53, 2016, 275–301, c. 294.

Sabev, Orlin. Bulgaristan'da Osmanlı Vakıf Kütüphanelerinden Bir Örnek: Sofya Müftüsü Ebubekir Efendi Kütüphanesi (1777). – In: Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu, İstanbul-Edirne 9-10-11 Mayıs 2012. Ankara: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü-T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2012, 297–303.

Цит. в:

226. İsmail E. Erünsal, Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik. İstanbul: Timaş Yayınları, 2015, c. 228, бел. 486.

Sabev, Orlin. Osmanlı Toplumsal Tarihi İçin Değerli Kaynak Teşkil Eden Tereke ve Muhallefat Kayıtları. – In: Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21–23 Kasım 2012 İstanbul, Bildiriler, eds. Mehmet Yıldırım, Songül Kadioğlu, vol. 1. Ankara, 2013, 259–272.

Цит. в:

227. İsmail E. Erünsal, Osmanlılarda Safahlık ve Sahaflar. İstanbul: Timaş, 2013, c. 318, бел. 3.

228. Özlem Ozal Patacı, Osmanlı Tereke Kayıtlarının Sanat Tarihi Araştırmaları Açısından Önemine Yönelik Bazı Değerlendirmeler. – OTAM, 40, 2016, 327–354, c. 334, бел. 28.

229. Пак там, с. 342, бел. 65.

Sabev, Orlin. Waiting for Godot: the Formation of Ottoman Print Culture. – In: Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle East. Papers from the Symposium at the University of Leipzig, September 2008, ed. Geoffrey Roper. Leiden-Boston: Brill, 2014, 101–120.

Цит. в:

230. Vefa Erginbaş, Enlightenment in the Ottoman Context: İbrahim Müteferrika and His Intellectual Landscape. – In: Historical Aspects of Printing and Publishing in Languages of the Middle

East. Papers from the Symposium at the University of Leipzig, September 2008, ed. by Geoffrey Roper. Leiden-Boston: Brill, 2014, 53–100, c. 61, бел. 22.

231. Nil Pektaş, The Beginnings of Printing in the Ottoman Capital: Book Production and Circulation in Early Modern Constantinople. – Studies in Ottoman Science/Osmanlı Bilimi Araştırmaları, 16/2, 2015, 3–32, c. 9, бел. 28.

232. Ami Ayalon, The Arabic Print Revolution: Cultural Production and Mass Readership. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, c. 3, бел. 9.

233. Hala Auji, Printing Arab Modernity: Book Culture and the American Press in the Nineteenth-Century Beirut. Leiden-Boston: Brill, 2016, бел. 49.

Sabev, Orlin. Spiritus Roberti: Shaping New Minds and Robert College in Late Ottoman Society (1863–1923). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2014.

Цит. в:

234. Doğan Gürpınar, Turkish Radicalism and Its Images of the Ottoman Ancient Regime (1923–38). – Middle Eastern Studies, 51/3, 2015 (<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00263206.2014.977265>).

235. Cengiz Şişman, Christian Minority Schools in the Ottoman Empire. – In: Encyclopedia of Jews in the Islamic World. Brill Online, 2016 (http://www.paulyonline.brill.nl/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/christian-miniroty-schools-in-the-ottoman-empire-COM_0005370).

236. Ali Erken, The Making of Politics and Trained Intelligence in the Near East: Robert College of Istanbul. – European Review of History/Revue européenne d'histoire, 23/3, 2016 (<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13507486.2015.1131249?journalCode=cerh20>).

237. Heather J. Sharkey, A History of Muslims, Christians, and Jews in the Modern Middle East. Cambridge: Cambridge University Press, 2017, c. 352.

Sabev, Orlin. A Muslim/Turkish Minority in Ottoman Constantinople: The Muslim/Turkish Students of Robert College (1866–1925). – In: Osmanlı İstanbulu I. I. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu Bildirileri 29 Mayıs–1 Haziran 2013, 29 Mayıs Üniversitesi, eds. Feridun Emecen, Emrah Safa Gürkan. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2014, 147–195.

Цит. в:

238. Ercan Uyanık, Yabancı Okullarda Eğitim Gören Osmanlı'nın Müslüman Çocukları (1865–1908). – Diyalog. Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, 14, 2017, 1–29, c. 18.

239. Пак там, с. 22.

Sabev, Orlin. İlk Osmanlı Türk Matbaası: Başarı mı Başarısızlık mı? – In: Osmanlı Laleleri, Osmanlı Kahvehaneleri. Onsekizinci Yüzyılda Hayat Tarzı ve Boş Vakit Eğlenceleri, derl. Dana Sajdi, çev. Aylin Onacak. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2014, 89–121.

Цит. в:

240. Gül Karagöz Kızılcıca, Osmanlı/Türk Basın Tarihi Yazımı Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. – İlef Dergisi, 3/1, 2016, 71–90, с. 88, бел. 36.

Б. Цитирания в български издания, 88 бр.:

Събев, Орлин. Социалният статус на османския мюдерис в Румелия, XV–XVIII век. – В: Мюсюлманската култура по българските земи. Изследвания. Ред. С. Градева и Св. Иванова. София: Международен център по проблемите на малцинствата и културните взаимодействия, 1998, 244–282.

Цит. в:

1. Григор Бойков, Татар Пазарджик от основаването на града до края на XVII век. Изследвания и документи. София: Amicitia, 2008, с. 79, бел. 158.

Събев, Орлин. Османските медресета в българските земи, края на XIV-XVII век (в контекста на конфесионалните промени). – В: Studia balcanica 23: Изследвания в чест на чл.-кор. професор Страшимир Димитров, съст. В. Тодоров. София, 2001, 227–249.

Цит. в :

2. Евгени Радусhev, Помациите. Християнство и ислям в Западните Родопи с долината на с. Места, XV – 30-те години на XVIII век. София: НБКМ, 2008, с. 303, бел. 135.

Събев, Орлин. Османски училища в българските земи XV–XVIII век. София: Любомъдрие-Хроника, 2001.

Цит. в:

3. Маргарита Добрева, Реформите в учебната програма на мюсюлманските начални училища (мектеби) от 50–те - 70-те години на XIX век според извори за Северна България – В: Историята и книгите като приятелство. Съст. Н. Данова, Св. Иванова, Х. Темелски, София, 2007, 379–410, с. 379, бел. 1.

4-7. Любомир Миков, Османски библиотечни сгради в България. – В: Общуване с Изтока. Юбилеен сборник, посветен на 60-годишнината на Стоянка Кендерова. София: НБКМ, 2007, 162–183, с. 162 (3 пъти), с. 163 (1 път).

8. Любомир Миков, Архитектурни особености и декорация на „Ибрахим паша” джамия в Разград. – В: Изследвания в памет на акад. Анание Явашов, София, 2007, 123–134, с. 125, бел. 16.

9. Пак там, с. 126, бел. 22.

10. Християн Атанасов, В Османската периферия: икономика и общество във Видин и региона през 18 век. София, 2008, с. 88, бел. 222.

11. Пак там, с. 88, бел. 223.

12. Светлана Иванова, Мюсюлманката и книгата в Османската империя (щрихи от Румелия през XVIII–XIX век). – В: В света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваницка Георгиева, съст. и ред. Джени Маджаров, Красимир Стоилов, Т. 2, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008, 375–397, с. 393.

13. Маргарита Добрева, Основни възгледи на османския управляващ елит за обучението по религия в мюсюлманските начални училища през периода на Танзимата. – В: Етнически и културни пространства на Балканите. Сборник в чест на проф. Цветана Георгиева. Част 1. Минало и исторически ракурси, съст. Св. Иванова. София, 2008, 617–645, с. 618, бел. 3.

14. Григор Бойков, Татар Пазарджик от основаването на града до края на XVII век. Изследвания и документи. София: Amicitia, 2008, с. 16, бел. 74.

15. Пак там, с. 79, бел. 160.

16. Евгени Радушев, Помаците. Християнство и ислям в Западните Родопи с долината на с. Места, XV – 30-те години на XVIII век, София: НБКМ, 2008, с. 230, бел. 244.

17. Маргарита Добрева, Османските общообразователни училища “рюшдие” – възникване и развитие през периода на Танзимата. – В: Четива за историята и културата на Балканите, съст. Маргарита Карамихова. София: Парадигма, 2010, 103–126, с. 106.

18. Любомир Миков, Културно-исторически профил на часовниковите кули по българските земи (XVII–XIX в.). – Проблеми на изкуството, 2, 2010, 41–49, с. 45

19. Пак там, с. 46.

20. Mikov, L. Historical and Cultural Profile of Ottoman Clock Towers in Bulgaria. – Etudes balkaniques, 1–2, 2010, 104–126, с. 117, бел. 59.

21. Пак там, с. 117, бел. 60.

22. Стоянка Кендерова, Представата за Ориента в програмата на турските и българските училища през XIX век. – Библиотека, 5–6, 2011, 49–72, с. 49, бел. 2.

23. Любомир Миков, Османска архитектура и изкуство в България. Избрани студии. Том 1. София: АИ “Проф. М. Дринов”, 2012, с. 60.

24. Пак там, с. 211.

25. Пак там, с. 280.

26. Стоянка Кендерова, Разпространение на мюсюлманската книжнина в Русе и вакъфската библиотека на Мирза Саид паша. – В: Ани Гергова – Живот с книжовни пристрастия. Сборник в чест на 75-годишнината ѝ, съст. Кр. Даскалова, И. Пенелов. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2012, с. 88, бел. 3.

27. Теодора Бакърджиева, Русе. Градът и хората (От края на XIV до 70-те години на XIX век), Русе: Авангард принт, 2013, с. 80, бел. 50;

28. Пак там, с. 81, бел. 56.

29. Маргарита Добрева, Идеята а създаване на исляхханетата и тяхната мрежа през 60-те и 70-те години на XIX век. – В: Из живота на европейските провинции на Османската империя през XV–XIX век. Сборник изследвания в памет на проф. д.и.н. Елена Грозданова, съст. и ред. Стефка Първева, Олга Тодорова. София: ИК „Гутенберг“, 2016, 679–699, с. 679, бел. 1.

30. Мария Шушарова, Една делиорманска аянска история от края на XVIII век. – В: Из живота на европейските провинции на Османската империя през XV–XIX век. Сборник изследвания в памет на проф. д.и.н. Елена Грозданова, съст. и ред. Стефка Първева, Олга Тодорова. София: ИК „Гутенберг“, 2016, 406–436, с. 421, бел. 43.

31. Анка Стоилова, Арабските ръкописи. Методика на първичната обработка на фрагментите, София: НБКМ, 2017, с. 328.

Събев, Орлин. Родът Михалоглу и мюсюлманското образование в българските земи на Османската империя. – В: История на мюсюлманската култура по българските земи. Изследвания, ред. Р. Градева. София: Международен център по проблемите на малцинствата и културните взаимодействия, 2001, 136–166.

Цит. в:

32. Любомир Миков, Култова архитектура и изкуство на хетеродоксните мюсюлмани в България (XVI–XX век). София: Изд. на БАН, 2007, с. 50, бел. 37.

33. Григор Бойков, Татар Пазарджик от основаването на града до края на XVII век. Изследвания и документи. София: Amicitia, 2008, с. 32, бел. 148.

34. Любомир Миков, Османска архитектура и изкуство в България. Избрани студии. Том 1. София: АИ “Проф. М. Дринов”, 2012, с. 258.

35. Младен П. Василев, Градоустройствен и архитектурен облик на град Плевен през XV–XVIII век. – Докторантски четения – ВТУ, 2015, 37–72, с. 61, бел. 8.

Събев, Орлин. Мюсюлманските мистични братства в Шумен, XVII-XIX век. – В: История на мюсюлманската култура по българските земи. Изследвания. Ред. С. Градева. София: Международен център по проблемите на малцинствата и културните взаимодействия, 2001, 300–323 (в съавторство с Гергана Георгиева).

Цит. в:

36. Любомир Миков, Култова архитектура и изкуство на хетеродоксните мюсюлмани в България (XVI–XX век). София: Издателство на БАН, 2007, с. 387, бел.ж26.

37. Светлана Иванова, За библиотеката към текето на Саляхеддин баба, построено от Осман Пазвантоглу във Видин (исторически реалии). – В: Из живота на европейските провинции на Османската империя през XV–XIX век. Сборник изследвания в памет на проф. д.и.н. Елена Грозданова, съст. и ред. Стефка Първева, Олга Тодорова. София: ИК „Гутен-берг“, 2016, 439–477, с. 453, бел. 69.

38. Мария Шушарова, Една делиорманска аянска история от края на XVIII век. – В: Из живота на европейските провинции на Османската империя през XV–XIX век. Сборник изследвания в памет на проф. д.и.н. Елена Грозданова, съст. и ред. Стефка Първева, Олга Тодорова. София: ИК „Гутенберг“, 2016, 406–436, с. 424, бел. 50.

Събев, Орлин. Джамята на Шериф Халил паша (Томбул джамия) в Шумен: следи от диалога между Запада и Ориента. – В: Културните взаимодействия на Балканите и

турската архитектура. Международен симпозиум. Сборник от доклади (17–19 май 2000 г., Шумен-България), т. 2. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2001, 611–625.

Цит. в:

39. Любомир Миков, Османски библиотечни сгради в България. – В: Общуване с Изтока. Юбилеен сборник, посветен на 60-годишнината на Стоянка Кендерова. София: НБКМ, 2007, 162–183, с. 163.

40. Пак там, с. 167.

41. Катерина Венедикова, Надписи, свързани с просветата, образованието и културата. – В: Просвета и промяна. Сборник в чест на чл. кос. ст. н. с. I ст. д. ист. н. Румяна Радкова и по случай 150-годишнината на Болградската гимназия. София: Институт за исторически изследвания при БАН, 2010, 111–132, с. 116.

42. Любомир Миков, Османска архитектура и изкуство в България. Избрани студии. Том 1. София: АИ “Проф. М. Дринов”, 2012, с. 211.

43. Катерина Венедикова, За Шумен и шуменци през османско време. – В: Туркологични изследвания. Шумен: УИ „Еп. К. Преславски“, 2012, 57–92, с. 88.

44. Любомир Миков, Джами и месджиди в България (интериор, екстериор, декорация). София: АИ “Проф. М. Дринов”, 2017, с. 16, бел. 9.

45. Пак там, с. 42.

46. Пак там, с. 75.

47. Пак там, с. 88.

Събев, Орлин. Общество и църква в Ески Джумая (Търговище) през Възраждането. – В: Храм "Успение пресветия Богородици" Търговище. Сборник доклади от Националната научна конференция, посветена на 150-годишнината от построяването на храма – Търговище, 17 август 2001 година. София: Арх & Арт, 2002, 61–66.

Цит. в:

48. Румен Ковачев, Самата Ески Джумая (гр. Търговище) в османски описи от XVI–XVII в. – Известия на Исторически музей – Търговище, 2, 2009, 83–98, с. 96, бел. 4,

49. Пак там, с. 97, бел. 11.

Събев, Орлин. Родът Михалоглу и мюсюлманската култура в Плевен през XV–XIX век. – В: 730 години град Плевен и мястото му в националната история и култура. Доклади и съобщения от научна сесия, проведена на 9 декември 2000 г. в Плевен, съст. и ред. М. Грънчаров. Плевен: Регионален исторически музей, 2002, 140–152.

Цит. в:

50. Румен Ковачев, Описи за историята на град Ихтиман от XVI–XVII век. – В: Етнически и културни пространства на Балканите. Сборник в чест на проф. д.и.н. Цветана Георгиева. Част I. Миналото – исторически ракурси, съст. Св. Иванова. София: УИ “Св. Кл. Охридски”, 2008, 226–243, с. 231, бел. 17.

51. Младен П. Василев, Градоустройствен и архитектурен облик на град Плевен през XV-XVIII век. – Докторантски четения – ВТУ, 2015, 37–72, с. 61, бел. 14.

Събев, Орлин. Нови архивни извори за османски библиотеки в българските земи през XVII – XIX век. – В: Доклади от Международен симпозиум “Ислямската цивилизация на Балканите”, София, 21–23 април 2000 г. Istanbul: IRCICA, 2002, 223–239.

Цит. в:

52. Светлана Иванова, Мюсюлманката и книгата в Османската империя (щрихи от Румелия през XVIII–XIX век). – В: В света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваничка Георгиева, съст. и ред. Джени Маджаров, Красимир Стоилов, т. 2, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008, 375–397, с. 392.

53. Иванова, Светлана. За библиотеката към текето на Саяхеддин баба, построено от Осман Пазвантоглу във Видин (исторически реалии). – В: Из живота на европейските провинции на Османската империя през XV–XIX век. Сборник изследвания в памет на проф. д.и.н. Елена Грозданова, съст. и ред. Стефка Първева, Олга Тодорова. София: ИК „Гутенберг“, 2016, 439–477, с. 464, бел. 122.

54. Пак там, с. 469, бел. 133.

Sabev, Orlin. The Legend of Köse Mihal: Additional Notes. – Turcica, 34, 2002, 241–253.

Цит. в:

55. Григор Бойков, Татар Пазарджик от основаването на града до края на XVII век. Изследвания и документи. София: Amicitia, 2008, с. 32, бел. 148.

Събев, Орлин. Книгата в ежедневието на мюсюлманите в Русе (1695–1786 г.). – В: Алманах за историята на Русе, 4, 2002, 380–394.

Цит. в:

56. Светлана Иванова, Мюсюлманката и книгата в Османската империя (щрихи от Румелия през XVIII–XIX век). – В: В света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваничка Георгиева, съст. и ред. Джени Маджаров, Красимир Стоилов, т. 2, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008, 375–397, с. 393.

57. Християн Атанасов, В Османската периферия: икономика и общество във Видин и региона през 18 век. София, 2008, с. 54, бел. 231.

58. Стоянка Кендерова, Разпространение на мюсюлманската книжнина в Русе и вакъфската библиотека на Мирза Саид паша. – В: Ани Гергова – Живот с книжовни пристрастия. Сборник в чест на 75-годишнината ѝ, съст. Кр. Даскалова, И. Пенелов. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2012, с. 88, бел. 5.

59. Теодора Бакърджиева, Русе. Градът и хората (От края на XIV до 70-те години на XIX век). Русе: Авангард принт, 2013, с. 156, бел. 20.

Събев, Орлин. Османски обществени библиотеки в София (нови архивни сведения от XVIII–XIX век). – Историческо бъдеще, 1–2, 2002, 191–207.

Цит. в:

60. Светлана Иванова, Мюсюлманката и книгата в Османската империя (щрихи от Румелия през XVIII–XIX век). – В: В света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваницка Георгиева, съст. и ред. Джени Маджаров, Красимир Стоилов, т. 2. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008, 375–397, с. 393.

Sabev, Orlin. Private Book Collections in Ottoman Sofia, 1671–1833 (Preliminary notes). – Études balkaniques, 1, 2003, 34–82.

Цит. в:

61. Светлана Иванова, Мюсюлманката и книгата в Османската империя (щрихи от Румелия през XVIII–XIX век). – В: В света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваницка Георгиева, съст. и ред. Джени Маджаров, Красимир Стоилов, т. 2, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008, 375–397, с. 396.

62. Васо Сириниду, Между ерудиция и наука. Познавателни модели и новогръцко просвещение – свидетелства на една лична библиотека. – В: Балканите. Модернизация, идентичност, идеи. Сборник в чест на проф. Надя Данова. София: ИБЦТ, 2011, с. 75, бел. 13.

Събев, Орлин. Документи от началото на XIX век за мюсюлманския култово-образователен комплекс Текето “Хафъз баба” до с. Врани кон (Кара Охадлар, Кара атлар). – В: Град Омуртаг и Омуртагският край. История и култура, т. 2. Велико Търново, 2003, 375–399.

63. Любомир Миков, Култова архитектура и изкуство на хетеродоксните мюсюлмани в България (XVI–XX век). София, 2007, с. 387, бел. 26.

64. Невена Неделчева, Култови средища на мюсюлманите сунити в Герлово и Тозлука през XVIII–XIX в. – Епохи, 24/1, 2016, 70–76, с. 70.

65. Пак там, с. 76.

66. Любомир Миков, Джамии и месджиди в България (интериор, екстериор, декорация). София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2017, с. 143.

Събев, Орлин. Стари български ръкописи и османски библиотеки в Търново. – В: Традиции и приемственост в България и на Балканите през средните векове. Изследвания и материали от международната научна конференция в чест на 60-годишнината на проф. дин Йордан Андреев, 14–15 май 1999 г. В. Търново. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2003, 622–639.

Цит. в:

67. Ангел Николов, Концепцията за предхристиянската писменост и литература на българите в историко-филологическите построения на Г. С. Раковски и някои негови последователи. – *Paleobulgarica/Старобългаристика*, 2, 2008, 71–94, с. 72.

Събев, Орлин. Първото османско пътешествие в света на печатната книга (1726–1746). Нов поглед. София: Авангард Прима, 2004.

Цит. в:

68. Зорка Иванова, За изданията на Ибрахим Мютеферрика и Видинската вакъфска библиотека. – В: Историята и книгите като приятелство. Сборник в чест на Митко Лачев, съст. Н. Данова, Св. Иванова, Хр. Темелски. София: ИК „Гутенберг“, 2007, 229–248, с. 229, бел. 1.

69. Пак там, с. 230, бел. 5.

70. Пак там, с. 240, бел. 25.

71. Пак там, с. 243, бел. 29.

72. Християн Атанасов, В Османската периферия: икономика и общество във Видин и региона през 18 век. София, 2008, с. 12, бел. 18.

73. Пак там, с.15, бел. 36.

74. Пак там, с. 50, бел. 210.

75. Пак там, с. 52, бел. 221.

76. Пак там, с. 52, бел. 224.

77. Пак там, с. 54, бел. 232.

78. Пак там, с. 240, бел. 23.

79. Зорка Иванова, Отново за ръкописното наследство в Смолянския регион. – Български фолклор, 3–4, 2008, 158–168, с. 166, бел. 33.

Sabev, Orlin. Medical Books in Private and Public Ottoman Libraries. – In: 38. Uluslar arası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı (1–6 Eylül 2002)/Proceedings of the 38th International Congress on the History of Medicine (1–6 September 2002), eds. Nil Sarı, Ali Haydar Bayat, Yeşim Ülman, Mary Işın, vol. 2. Ankara: TTK, 2005, 615–628.

Цит. в:

80. Теодора Бакърджиева, Русе. Градът и хората (От края на XIV до 70-те години на XIX век), Русе: Авангард принт, 2013, с. 95, бел. 103.

Събев, Орлин. Мюсюлманското богословско училище (медресе) и библиотеката при Томбул джамия в Шумен: учебна програма и литература (1744 г.). – В: Историята и книгите като приятелство. Сборник в памет на Митко Лачев, съст. Н. Данова, С. Иванова, Хр. Темелски. София: ИК „Гутенберг“, 2007, 249–272.

Цит. в:

81. Маргарита Добрева, Османските общообразователни училища “рюшдие” – възникване и развитие през периода на Танзимата. – В: Четива за историята и културата на Балканите, съст. Маргарита Карамихова. София: Изд. „Парадигма“, 2010, 103–126, с. 106.

82. Стоянка Кендерова, Разпространение на мюсюлманската книжнина в Русе и вакъфската библиотека на Мирза Саид паша. – В: Ани Гергова – Живот с книжовни

пристрастия. Сборник в чест на 75-годишнината ѝ, съст. Кр. Даскалова, И. Пенелов. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2012, с. 88, бел. 3.

83. Анка Стоилова, Арабските ръкописи. Методика на първичната обработка на фрагментите. София: НБКМ, 2017, с. 312.

Събев, Орлин. Кражбата на книги в Османската империя през XIX век: престъпление и наказание. – В: Балканите между традицията и модерността. Административни, социално-икономически и културно-просветни институции в балканските провинции на Османската империя (XVIII–XIX век). София: ИК „Гутенберг“, 2009, 177–199.

Цит. в:

84. Поли Муканова, Четене и наказание: първият читателски процес в България. – В: Ани Гергова – Живот с книжовни пристрастия. Сборник в чест на 75-годишнината ѝ, съст. Кр. Даскалова, И. Пенелов. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2012, с. 180, бел. 11.

85. Пак там, с. 180, бел. 12.

Sabev, Orlin. Balkanlarda Osmanlı Kitapçılığı: 18. Yüzyılda Bir Sahafın Kitapları. – In: XV. Türk Tarih Kongresi Ankara: 11-15 Eylül 2006. Kongreye Sunulan Bildiriler. 4. Cilt – 3. Kısım. Osmanlı Tarihi – C. Ankara: Turk Tarih Kurumu, 2010, 1809–1853.

Цит. в:

86. Стоянка Кендерова, Разпространение на мюсюлманската книжнина в Русе и вакъфската библиотека на Мирза Саид паша. – В: Ани Гергова – Живот с книжовни пристрастия. Сборник в чест на 75-годишнината ѝ, съст. Кр. Даскалова, И. Пенелов. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2012, с. 88, бел. 5.

Събев, Орлин. Езикът на плътта: естетика на тялото и сексуалност в османското общество (XV–XIX век). – Историческо бъдеще, 1–2, 2011, 192–243.

Цит. в:

87. Теодора Бакърджиева, Русе. Градът и хората (От края на XIV до 70-те години на XIX век). Русе: Авангард принт, 2013, с. 178, бел. 95.

Събев, Орлин. „Българският период“ в историята на Робърт колеж (1864-1890). – В: Балканите. Модернизация, идентичност, идеи. Сборник в чест на проф. Надя Данова. София: ИБЦТ, 2011, 151–197.

Цит. в :

88. Румяна Радкова, Българският възрожденски печат за средните и висши училища в Цариград. – Известия на Института за исторически изследвания, т. 31: Сборник в чест на проф. д.и.н. Стефан Дойнов. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2014, 339–357, с. 349, бел. 55.

В. Цитирания в дисертации (без автореферати): 59 бр.:

Събев, Орлин. Османски училища в българските земи XV–XVIII век. София: Любомъдрие-Хроника, 2001.

Цит. в:

1–26. Маргарита Добрева, Османски общообразователни институции в Дунавския вилает, София, 2008, с. 45 (бел. 5, 6, 7), с. 46 (бел. 13, 14), с. 49 (бел. 28), с. 50 (бел. 35, 36), с. 51 (бел. 41), с. 52 (бел. 42, 43), с. 57 (бел. 49), с. 117 (бел. 202), с. 143 (бел. 1), с. 150 (бел. 8, 9, 10), с. 151 (бел. 12), с. 152 (бел. 13, 14, 16, 18), с. 186 (бел. 103), с. 366 (бел. 4, 5), с. 367 (бел. 8).

Sabev, Orlin. Private Book Collections in Ottoman Sofia, 1671–1833 (Preliminary notes). – Études balkaniques, 1, 2003, 34–82.

Цит. в:

27. Michael Brett Wilson, The Qur'an after Babel: Translating and Printing the Qur'an in Late Ottoman and Modern Turkey, Duke University, Graduate School, Department of Religion, 2009, с. 61, бел. 217.

28. David Olafsson, Wordmongers Post-Medieval Scribal Culture and the Case of Sighvatur Grimsson, University of St. Andrews, 2009, с. 80, бел. 66.

29-30. Asim Zubcevic, Book Ownership in Ottoman Sarajevo 1707–1828, Leiden University, 2015, с. 20, бел. 19; с. 22, бел. 28.

Събев, Орлин. Първото османско пътешествие в света на печатната книга (1726–1746). Нов поглед. София: Авангард Прима, 2004.

Цит. в:

31–35. J.R. (Wayne) Osborn, The Type of Calligraphy: Writing, Print and Technologies of the Arabic Alphabet, University of California, San Diego, 2008, с. 190, 191, 195 (бел. 40), 206, 393.

36. David Olafsson, Wordmongers Post-Medieval Scribal Culture and the Case of Sighvatur Grimsson, University of St. Andrews, 2009, с. 80, бел. 66.

Sabev, Orlin. İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni (1726–1746). Yeniden Değerlendirme. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2006.

Цит. в:

37–43. Günil Özlem Ayaydın Cebe, On Dokuzuncu Yızyılda Osmanlı Tolumu ve Basılı Türkçe Edebiyat: Etkileşimler, Değişimler, Çeşitlilik, Ankara Bilkent Üniversitesi, Türk Edebiyatı Bölümü, 2009, с. 18, 128, 146 (бел. 157), 156, 171, 392.

44–46. Murat Sula, Mirzazade Mehmed Salim Efendi ve Selametu'l-İnsan fi Muhafazati'l-Lisan Adlı Eseri, Dokuzeylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, с. 33 (бел. 2), с. 34 (бел. 2), с. 35 (бел. 1).

47. Gülçin Tunalı, Another Kind of Hellenism? Appropriation of Ancient Athens via Greek Channels for the Sake of Good Advice as Reflected in Tarih-i Medinetü'l-Hukema, Ruhr Universitat Bochum, 2012, с. 17, бел. 73.

48–50. Bekir Harun Küçük, Early Enlightenment in Istanbul, University of California, San Diego, 2012, с. 163 (бел. 3), с. 169 (бел. 17), с. 197 (бел. 64).

51. Nil Pektaş, The First Greek Printing Press in Constantinople (1625-1628), University of London, 2014, с. 20, бел. 17.

Събев, Орлин. Мюсюлманското богословско училище (медресе) и библиотеката при Томбул джамия в Шумен: учебна програма и литература. – В: Историята и книгите като приятелство. Сборник в памет на Митко Лачев. София, 2007, 249–272.

Цит. в:

52–57. Маргарита Добрева, Османски общообразователни институции в Дунавския вилает, София, 2008, с. 50 (бел. 34, 35, 36), с. 57 (бел. 49), с. 373 (бел. 21), с. 385 (бел. 39).

Sabev, Orlin. Osmanlı Toplumsal Tarihi İçin Değerli Kaynak Teşkil Eden Tereke ve Muhallefat Kayıtları. – In: Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21–23 Kasım 2012 İstanbul, Bildiriler, ed. Mehmet Yıldırım, Songül Kadioğlu, vol. 1. Ankara, 2013, 259–272.

Цит. в:

58. Asim Zubcevic, Book Ownership in Ottoman Sarajevo 1707–1828, Leiden University, 2015, с. 20, бел. 19.

Sabev, Orlin. Portrait and Self-Portrait: Ibrahim Müteferrika's Mind Games. – Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies, 44, 2014, 99–121.

Цит. в:

59. Veysel Şimşek, The Grand Strategy of the Ottoman Empire, 1826–1841, Hamilton: McMaster University, 2015, с. 300.

Общо цитирания: 387 бр.